

Cena 40 Kč

čtenář

MĚSÍČNÍK PRO KNIHOVNY

11

2017

ročník 69

KNIOVNÍ FOND

Nový metodický pokyn
Ministerstva kultury

ROZHOVORY

s Martinou Horejšovou
o Knihovnách současnosti
a s Hanou Landovou
z Asociace knihoven VŠ ČR

Bibliobox z pohledu práva

Vzpomínka na E. Lukeše

Projekt Lektorník
pro dětské čtenáře

Svátek knihoven s. 394–395
Foto: Eva Hodičková

- ← **Knihovnice Marie Pařilové a starosta městyse Křtiny František Novotný krátce poté, co převzali ocenění Knihovna roku 2017 v kategorii „základní knihovna“**
- ↓ **Místopředseda SMO Vlastimil Pícek gratuluje zástupkyním Městské knihovny Slavičín za jejich vítězství v soutěži Městská knihovna roku 2017**

- ↑ **Anna Matoušková, nám. ministra kultury, předává hlavní cenu v kategorii „informační počin“ ředitelce KVK v Liberci Blance Konvalinkové i její předchůdkyni Dagmar Heřusové**
- **Předseda SKIP Roman Giebisch gratuluje zástupcům Městské knihovny Dobříš za jejich vítězství v soutěži Knihovna jinak 2016**

Ne všude mohou slavit...

- ↑ **Sbírka na obnovu Ústřední knihovny Mosulské univerzity** s. 412–413
- Exteriér Ústřední knihovny Mosulské univerzity po bojích** Foto: archiv Člověk v tísni

- ↑ **Cenu MARK letos získala Linda Jansová z Národní knihovny**

Téma – Budování knihovního fondu

- 383_ **Standard pro dobrý knihovní fond** | Marie Šedá

Neušlo nám

- 389_ **Jubileum knihovny** | Věra Kubátová
- 405_ **Knížka pro prvňáčka podesáté** | Roman Giebisch
- 390_ **Právní hľadka Bibliobox z pohledu práva** | Jiří Klusoň

Události

- 393_ **Výstava slabikářů v Rožďalovicích** | Eugenie Hančarová
- 394_ **Svátek knihoven** | Jaroslav Císař
- 396_ **Knihovny současnosti očima organizátorky** | Jaroslav Císař
- 398_ **Noví nositelé Medaile Z. V. Tobolky** | Zdeňka Friedlová
- 400_ **František Skorina a Praha** | Lukáš Babka
- 397_ **Statistika Veřejné knihovny roku 2016 v číslech** | Vít Richter
- 402_ **Ze zahraničí „Postpravda“ a britské knihovny** | Sylva Šimsová
- 403_ **Hodnota knihoven Hájit knihovnictví jako celek** | Věra Ondřichová
- 406_ **Dětské čtenářství Lektorník odemyká knihy a probouzí dětskou zvědavost** | Ladislav Svatoš
- 408_ **Inspirace Projekt Česká knihovna** | Zdeňka Machková
- 410_ **Osobnosti knižní kultury Vzpomínka na doktora Evžena Lukeše (1925–2017)** | Jarmila Okrouhlíková

Aktuálně

- 411_ **Výběrové dotační řízení Ministerstva kultury pro rok 2018**
- 412_ **Sbírka na obnovu Ústřední knihovny Mosulské univerzity** | Klára Rösslerová, Tomáš Vejvoda

Komiksové procházky Smolíkové a Procházky 3

- 414_ **Abeceda komiksu pro čtení i tvoření** | Jiří W. Procházka a Klára Smolíková
- 417_ **Psal se jinde** | Renáta Salátová
- 418_ **Literární výročí Prosinec** | Milan Valden
- 419_ **Ze světa** | Roman Giebisch
- 420_ **Novinky knihovnické literatury** | Monika Hrušková

ELEKTRONICKÁ VERZE A ARCHIV ČTENÁŘE — <http://ctenar.svkk1.cz>

CONTENTS

Topic – Building a library collection

- 383_ **The standard for a good library collection** | Marie Šedá

389, 405_ **It did not escape us**

Legal column

- 390_ **Bibliobox from the legal standpoint** | Jiří Klusoň

Events

- 393_ **Exhibition of spelling books in Rožďalovice** | Eugenie Hančarová
- 394_ **Libraries festival day** | Jaroslav Císař
- 396_ **Libraries Today Conference from organizer's point of view** | Jaroslav Císař
- 398_ **Latest Tobolka medal winners** | Zdeňka Friedlová
- 400_ **František Skorina and Prague** | Lukáš Babka
- 397_ **Statistics Public libraries 2016 in figures** | Vít Richter
- 402_ **From abroad "Post-truth" and British libraries** | Sylva Šimsová
- 403_ **The value of libraries Defending libraries as a whole** | Věra Ondřichová
- 406_ **Children's reading Lektorník unlocks books and awakens children's curiosity** | Ladislav Svatoš
- 408_ **Inspiration Czech Library project** | Zdeňka Machková
- 410_ **Book culture celebrities Remembering Evžen Lukeš (1925–2017)** | Jarmila Okrouhlíková

Latest

- 411_ **Ministry of Culture grant selection procedures for 2018**
- 412_ **Collection for the restoration of the Mosul University Central Library** | Klára Rösslerová, Tomáš Vejvoda
- 414_ **Smolíková's and Procházka's strolls among comics 3 Alphabet of comics for reading and creating** | Jiří W. Procházka and Klára Smolíková
- 417_ **Written elsewhere** | Renáta Salátová
- 418_ **Literary anniversaries December** | Milan Valden
- 419_ **From around the world** | Roman Giebisch
- 420_ **Latest library literature** | Monika Hrušková

INHALT

Thema – Bibliothek Fonds-Aufbau

- 383_ **Der Standard für einen guten Bibliotheksfond** | Marie Šedá

389, 405_ **Was ist uns nicht entgangen**

Rechtswache

- 390_ **Bibliobox nach der Rechtsansicht** | Jiří Klusoň

Ereignisse

- 393_ **Eine Ausstellung der Abc-Bücher in Rožďalovice** | Eugenie Hančarová
- 394_ **Der Festtag der Bibliotheken** | Jaroslav Císař
- 396_ **Konferenz Bibliotheken der Gegenwart aus der Aussicht der Organisatorin** | Jaroslav Císař
- 398_ **Neue Z. V. Tobolka Medaille Träger** | Zdeňka Friedlová
- 400_ **František Skorina und Prag** | Lukáš Babka
- 397_ **Statistik Öffentliche Bibliotheken im Jahr 2016 in Nummern** | Vít Richter
- 402_ **Aus dem Ausland „Postwahrheit“ und britische Bibliotheken** | Sylva Šimsová
- 403_ **Bibliothekwert Man muss die Bibliothekslehre als dem Ganze verteidigen** | Věra Ondřichová
- 406_ **Kinderleserschaft Lektorník schließt Bücher auf und weckt die Kinderwissbegier** | Ladislav Svatoš
- 408_ **Inspiration Das Projekt Die tschechische Bibliothek** | Zdeňka Machková
- 410_ **Persönlichkeiten der Buchkultur Das Andenken an Evžen Lukeš (1925–2017)** | Jarmila Okrouhlíková

Aktuell

- 411_ **Auswahlverfahren des Dotationsverfahren in dem Kulturministerium für Jahr 2018**
- 412_ **Die Wohltätigkeitssammlung für die Bibliothek in Mosul Universität** | Klára Rösslerová, Tomáš Vejvoda
- 414_ **Smolíková's and Procházka's Comicspaziergänge 3 Das Comics Alphabet für Lesen und Bildung** | Jiří W. Procházka und Klára Smolíková
- 417_ **Man schrieb woanders** | Renáta Salátová
- 418_ **Literarische Jahrestage Dezember** | Milan Valden
- 419_ **Aus der Welt** | Roman Giebisch
- 420_ **Neuerscheinungen der Bibliothekarischen Literatur** | Monika Hrušková

Milé čtenářky, milí čtenáři,

Knihovny současnosti je nejen název konference, za jejímž 25. ročníkem nabízí *Čtenář* ohlédnutí formou rozhovoru s organizátorkou konference Martinou Horejšovou, ale může to být i téma k zamýšlení. O současných českých knihovnách, které si svou činností získaly respekt knihovníků a přebíraly ocenění v Zrcadlové kapli Klementina, se zmiňuje článek redakce, slavnostní setkání přibližují také fotografie na vnitřní straně obálky. Při prvním pohledu na tuto stranu mě až zamrazilo, jak „nepatříčně“ působí jediná fotografie zničené knihovny Mosulské univerzity mezi těmi ostatními, dokumentujícími sváteční a radostnou atmosféru v Klementinu. A přitom i knihovna v Mosulu je knihovnou současného světa. Jsme rádi, že článkem můžeme přispět k informování o sbírce na její obnovu. Ne všude je vhodná doba k oslavám, ale domnívám se, že knihovny mají potenciál obhájit svoji existenci jak v čase dostatku a konzumní společnosti, tak v době válek, obav o vlastní život a bezpečí blízkých. Vždycky totiž mají šanci být nositelkami vzdělání, lidské blízkosti a ukazovat na důležité životní hodnoty.

Sestavovat žebříček hodnot v životě, oddělovat podstatné od méně důležitého se učíme pořád. Týká se to nejen věcí zásadních, ale i záležitostí každodenních. Tuto dovednost potřebujeme také při práci v knihovně, zvláště při budování kvalitního fondu. To souvisí i s rubrikou *Téma*, která se tentokrát věnuje metodickému pokynu Ministerstva kultury pro veřejné knihovny v obcích do 40 000 obyvatel s pracovním názvem *Standard pro dobrý fond*. Bez třídění a vyřazování budovat dobrý fond nelze. Ale se standardem v mysli to nějak méně bolí; je to tak – co se nepůjčuje a nepatří k základnímu fondu knihovny, zabírá místo novým knížkám nebo ubírá knihovně na kráse a vyrábí z ní skladiště. A inspiraci, jak získat kvalitní novou českou literaturu, když jste třeba jen malá knihovna a obec k vám není příliš štedrá, můžete najít v článku o projektu *Česká knihovna*.

Z dalších příspěvků ještě upozorním na rubriku *Právní hlídka*, týkající se úskalí návratu knih do biblioboxů (naruší nám představu, že právní text musí být vždy suchý, nudný a prostý vtipu), a na článek Ladislava Svatoše o *Lektorníku s informací a nabídkou zajímavých programů pro děti*.

Dostatek uvážlivosti při oddělování věcí podstatných od méně důležitých vám za redakci přeje

PAVLA VLKOVÁ

Vydává:

Středočeská vědecká knihovna v Kladně,
příspěvková organizace Středočeského kraje,
ul. Generála Klapálka 1641, 272 01 Kladno

Evid. č. časopisu MK ČR E 485
ISSN 0011-2321 (Print) ISSN 1805-4064 (Online)
Šéfredaktor: PhDr. Jaroslav Císař
Redaktorka: PhDr. Pavla Vlková
Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková
Ilustrace na obálce: Lukáš Fibrich

Sídlo redakce (příjem inzerce
a objednávký na předplatné):

Středočeská vědecká knihovna v Kladně,
příspěvková organizace, Gen. Klapálka 1641,
272 01 Kladno
tel.: 312 813 154 (Jaroslav Císař)
tel.: 312 813 138 (Pavla Vlková)
e-mail: ctenar@svkkl.cz
e-mail: ctenar.vlkova@svkkl.cz

Redakční rada: Ing. Jiří Mika (předseda),
Mgr. Svatomíra Fojtová, Miloslav Linc,
Mgr. Petra Miturová, PhDr. Vít Richter,
PhDr. Klára Rösslerová, Ph.D., PhDr. Renáta Salátová,
PhDr. Vladimíra Švorcová

Tisk: SERIFA, spol. s r. o., Jinonická 80, 150 00 Praha 5

Distribuce:

Rozesílání časopisu zajišťuje A.L.L. production, s. r. o.,
Ve Žlíbků 1800/77, Hala 7A, 193 00 Praha 9 –
Horní Počernice, tel.: 234 092 811 (sekretariát),
e-mail: info@predplatne.cz
Rozšiřují též společnosti holdingu PNS a. s. –
drobný prodej; MONITOR CZ, s. r. o.;
SUWECO CZ s. r. o.
Podávání novinových zásilek povoleno
Ředitelstvím poštovní přepravy Praha čj. 1371/1994
ze dne 20. 6. 1994
Podávání novinových zásilek bylo povoleno
Českou poštou s. p. OZSeč Ústí nad Labem
dne 21. 1. 1998, j. zn. P-327/98
Cena jednoho čísla 40 Kč, roční předplatné 460 Kč
(dvojičíslo 60 Kč)

Předplatné pro Slovensko: Heršlová Dana,
L. K. Permanent spol. s r. o., pošt. schránka 4,
834 14 Bratislava 34, tel.: 00421-02 49 111 203,
fax: 00421-02 49 111 209,
e-mail: herslova@lkpermanent.sk
Cena jednoho čísla 1,99 €, roční předplatné 22,56 €
(dvojičíslo 2,66 €)

Časopis vychází s podporou dotace z programu MK ČR
Knihovna 21. století. Vydavatel si vyhrazuje právo
zveřejnit publikované materiály i na internetu.

Číslo odevzdáno k tisku 9. 11. 2017.
Nevyžádané rukopisy se nevracejí.

Standard pro dobrý knihovní fond

Myšlenka zpracovat metodický pokyn, který by se týkal knihovního fondu, vychází z poznání stavu veřejných knihoven především v menších sídlech. Přípravné práce na dokumentu začaly v roce 2015, kdy byly provedeny rešerše k této problematice. V dalším roce byly provedeny testovací propočty k aktivaci a obratu knihovního fondu, v roce následujícím byl metodický pokyn poskytnut k připomínkování Svazu měst a obcí (SMO), Spolku pro obnovu venkova (SPOV) i Asociaci krajů. Po zapracování podnětů byl materiál vydán jako metodický pokyn Ministerstva kultury pod č. j. 53667/2017.

- Standard je určen tzv. veřejným knihovnám zřizovaným a/nebo provozovaným obcemi do 40 000 obyvatel... nevztahuje se tedy na fondy knihoven se specializovaným fondem, ale mohl by být vodítkem a nástrojem při aktualizaci fondu knihoven školních.
- Významné je vnímat to, že knihovní fond se nebuduje jako konzervační. Rozsáhlost fondu nezaručuje jeho kvalitu; hlavní důraz je zapotřebí klást na jeho význam pro uspokojování potřeb místní komunity, nebo na souvislost s místními potřebami.
- Stejná pozornost, jaká se věnuje akvizici a zpracování dokumentů, by měla být věnována i jejich využití, revizi a aktualizaci. Knihovna, která pravidelně nehodnotí aktuálnost, využití a stav svých sbírek, se stává neatraktivním a nevyužívaným prostředím pro nové uživatele.

Nový metodický pokyn dostal pracovní pojmenování **Standard pro dobrý knihovní fond**. Je dalším z řady metodických materiálů, který je určen nejen pracovníkům knihoven, ale také představitelům obcí – starostům, zastupitelům, radním. Jeho oficiální název je *Metodický pokyn Ministerstva kultury k vymezení standardu doplňování a aktualizace knihovního fondu pro knihovny zřizované a/nebo provozované obcemi na území České republiky*.¹

Standard je určen knihovnám zřizovaným a/nebo provozovaným obcemi do 40 000 obyvatel; ostatní knihovny jej mohou využít jako inspiraci s přihlédnutím k aktuálnímu stavu svého fondu, zaměření knihovny, demografickému složení města, jeho spádovosti a potřebám místa. Stává se pomůckou pro knihovníky, regionální metodiky, pro ředitele i vedoucí knihoven nebo jejich poboček. Je určen tzv. veřejným knihovnám – nevztahuje se tedy na fondy knihoven se specializovaným fondem, ale mohl by být vodítkem a nástrojem při aktualizaci fondu knihoven školních.

Otázkami složení fondu, počtu knihovních jednotek a knihovnickými službami se zabývají mezinárodní doporučení IFLA. Česká republika není jedinou zemí, která se zabývá otázkami rozsahu a obsahu knihovního fondu; hlouběji obdobnou problematiku řeší například knihovny v Tyrolsku nebo knihovny v USA (stát Texas).²

¹ Dostupné z: https://www.mkcr.cz/doc/cms_library/2017_metodicky-pokyn-mkdef-7674.pdf

² Dostupné z: www.tsl.state.tx.us/ld/pubs/crew/index.html

SOUČASNÁ ROLE KNIHOVEN

V knihovnických médiích, na konferencích i seminářích se často diskutuje o měnící se roli knihoven. Dopad technologií na služby knihoven, demografické změny, vývoj populace a další faktory mají vliv i na knihovny sbírky. Veřejné knihovny stále častěji plní roli komunitních center, jsou místy pro trávení volného času, veřejným prostorem pro setkávání a kulturní aktivity. Souhrn všech úkolů je velice rozmanitý, přesto knihovny především nabízejí své sbírky a plní funkce, které stanoví knihovní zákon – jsou zprostředkovateli přístupu ke knihovním dokumentům a dalším informačním zdrojům a také zprostředkovateli poskytování informací a poradenskými institucemi.

Knihovna plní i mnohé další role, dané jejím statutem nebo zřizovací listinou. Knihovny jsou podporovateli formálního, neformálního i informálního učení a odborné přípravy, spolupracují se školami a vzdělávacími institucemi, pořádají vlastní vzdělávací akce, plní roli kulturních zařízení, organizují i poskytují prostor pro kulturní aktivity, nabízejí příjemné a bezpečné místo pro trávení volného času dětí, rodičů s dětmi, seniorů i různých zájmových skupin, jsou místem setkávání a podpory mezigeneračního dialogu (společný prostor pro komunitní aktivity), jsou také místem integrace osob ohrožených sociální exkluzí.

Dříve než si knihovna stanoví konkrétní úkoly a okruhy činnosti, je potřeba nastavit určitou „červenou čáru“. Na jedné straně je nutné brát v úvahu požadavky zřizovatele, potřeby regionu, a na druhé straně zdroje, které má knihovna k dispozici. Prvořadá je odpověď na otázku, jakou úlohu bude nebo může knihovna v obci plnit. Tady se setkávají představy zřizovatele, cíle knihovny a potřeby jejích uživatelů a návštěvníků.

Rozsah aktivit knihoven se může v jednotlivých obcích lišit, je však nezbytné, aby budování knihovního fondu odpovídalo předem stanoveným funkcím. Pro udržení setrvalé kvality poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb je nezbytná aktualizace knihovního fondu, tedy jeho doplňování, průběžné vyřazování a revize. Přispívá k udržení kvalitního stavu knihovního fondu a prostorových podmínek tak, aby v knihovně mohly probíhat nejen klasické výpůjční služby, ale i další aktivity nezbytné pro daný typ knihovny a naplňování požadavků a potřeb místní komunity.

KNIHOVNÍ FOND

Základem pro plnění povinností knihoven je knihovní fond. Pro plánování tvorby knihovního fondu (konceptu doplňování) je nutné zohlednit tyto aspekty:

- složení obyvatel obce, zejména věkovou a vzdělanostní strukturu,
- zvláštní podmínky v místě, například působnost škol a dalších vzdělávacích institucí, průmyslových podniků, míru turistického ruchu, spádovost obce, národnostní složení apod.,
- potřeby stávajících, případně potenciálních cílových skupin uživatelů,
- aktuální požadavky uživatelů,
- kvalitu, aktuálnost a rozsah stávajícího knihovního fondu,
- služby a fondy knihoven v blízkém okolí v návaznosti na vlastní priority,
- zapojení knihovny do systému regionálních funkcí, zejména intenzitu využívání výměnného fondu.

Určité mezery v nabídce knihovny je možné eliminovat spoluprací s knihovnami v okolí, v rámci regionálního knihovního systému nebo koordinací s ostatními knihovnami na krajské nebo celostátní úrovni. Je ale nutno vzít v úvahu, že cílový knihovní fond ovlivňuje celá řada různých

faktorů, které mohou způsobit jeho růst nebo pokles, například počet poboček a výpůjčních míst, počet výpůjček, případně druh a specifika knihovny (knihovna pověřená výkonem regionálních funkcí, knihovna v obci bez mateřské nebo základní školy, knihovna v příhraniční oblasti s literaturou v dalším jazyce, samostatná školní knihovna v místě apod.).

Významné je vnímat to, že knihovní fond se nebuduje jako konzervace. Rozsáhlost fondu nezaručuje jeho kvalitu; hlavní důraz je zapotřebí klást na jeho význam pro uspokojování potřeb místní komunity, na souvislost s místními potřebami.

TYPY A FORMY DOKUMENTŮ V KNIHOVNÍM FONDU

Ve fondu knihovny by měly být obsaženy dokumenty různých obsahů, typů a forem pro všechny věkové skupiny, především:

- tištěné dokumenty a informační zdroje:
 - knihy (beletrie a naučná literatura pro děti a dospělé, vybrané učebnice, slovníky, encyklopedie, komentované zákony apod.),
 - periodika (místní, regionální i celostátní noviny, časopisy),
 - kartografické dokumenty,
 - hudebniny;
- elektronické dokumenty a informační zdroje:
 - e-knihy,
 - online databáze;
- zvukové a audiovizuální dokumenty (na různých nosičích):
 - audioknihy,
 - hudební nahrávky,
 - filmy;
- další typy dokumentů:
 - tematické kufříky, společenské hry, skládky,
 - edukační hračky.

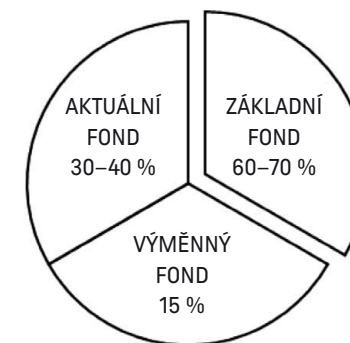
Knihovny se považují za apolitické instituce, jejichž fondy by neměly být ideologicky, politicky ani z náboženských důvodů cenzurovány a neměly by být pod komerčním tlakem.

ROZSAH KNIHOVNÍHO FONDU

Rozsah knihovního fondu obecně vychází z povinnosti knihovny poskytovat veřejné knihovnické a informační služby, jakož i další služby podle § 4 odst. 1 a 3 knihovního zákona (vyplývající například z počtu obyvatel obce, počtu škol v místě apod.). Směrnice IFLA *Služby veřejných knihoven* uvádí, že doporučený rozsah celkového objemu knihovního fondu činí dvě až tři knihovní jednotky na obyvatele. U knihoven v malých obcích je doporučený minimální rozsah fondu stanoven na 2500 knihovních jednotek, přičemž se u obcí do 500 obyvatel směrnice aplikuje přiměřeně tak, aby byly v knihovně dostupné knihy pro hlavní kategorie obyvatel/uživatelů. Je nezbytné zohlednit demografické složení obyvatel v místě, pracovní možnosti, existenci vzdělávacích institucí, občanských spolků apod.

Knihovní fond sestává ze tří základních součástí:

Základní fond knihovny zahrnuje systematicky budovaný fond beletrie, naučné i regionální literatury a neknížních materiálů, které slouží k uspokojování základních potřeb uživatelů. Fond beletrie

zahrnuje zlatý fond české i světové literatury – tedy toho nejlepšího z národních literatur. Rozsah základního fondu by měl činit maximálně dvě knihovní jednotky na obyvatele.

Aktuální fond zahrnuje nejnovější přírůstky beletrie, naučné literatury i dalších médií nakoupených či jinak získaných v posledních pěti letech. Pokud se nestanou trvalou součástí základního fondu, je vhodné cca po pěti letech prověřit zájem o tyto dokumenty a případně je vyřadit.

Zvláštní kategorii tvoří **výměnný fond**, který se získává a nakupuje převážně z dotace na výkon regionálních funkcí. Ten obvykle zahrnuje nejnovější knižní produkci a vhodně doplňuje nabídku knih v obsluhovaných knihovnách.

FINANCOVÁNÍ NÁKUPU KNIHOVNÍHO FONDU

Velmi diskutovanou otázkou je financování nákupu knihovního fondu. Standard veřejných knihovnických a informačních služeb (VKIS) doporučuje částku na nákup knihovního fondu ve výši 30–45 korun na obyvatele za rok. Indikátor ve výši 7% obnovy knihovního fondu novými přírůstky vychází z toho, že knihovna má minimálně dvě knihovní jednotky na obyvatele. Výhodou je dobrá spolupráce v regionu, vzájemné sdílení a využívání knihovního fondu, nabídka knih prostřednictvím výměnných fondů, meziknihovní výpůjční služby a využití e-knih jako moderní varianty zprostředkování dokumentů.

NAKLÁDÁNÍ S DARY

Dary, které knihovny dostávají od svých čtenářů, by měly být přijímány pouze v případě, že mohou kvalitativně obohatit fond knihovny nebo nahradit opotřebovaný zlatý fond literatury. Ostatní knihy je vhodné použít pro alternativní způsoby půjčování – projekt Kniha do vlaku, knihobudky, knihovničky do nízkoprahových center aj. Problematika získávání darů se řídí občanským zákoníkem a zejména zákonem č. 586/1992 Sb., o daních z příjmu, v platném znění.

AKTUALIZACE KNIHOVNÍHO FONDU

Cílem aktualizace knihovního fondu je zachovat optimální rozsah knihovního fondu, udržovat rovnováhu mezi nově získanými přírůstky a úbytky zastaralých a nevyužívaných dokumentů. Menší a aktuální fond se zpravidla využívá lépe než nepřehledná sbírka knih, umístěná v přeplněných regálech, kde jsou knihy uloženy i ve dvou řadách, případně v regálech sahajících vysoko ke stropu, kde se nové tituly ztrácejí mezi starými a nečtenými knihami.

Knihy a dokumenty mají být aktuální a poskytovat spolehlivá data. Jde především o naučnou literaturu, obsahující rychle stárnoucí informace, např.:

- právní dokumenty,
- lékařskou literaturu,
- cestopisnou literaturu,
- politiku,
- technologie, počítačovou literaturu,
- astronomii aj.

Knihovna, která nabízí zastaralé dokumenty, ztrácí důvěryhodnost – neposkytuje relevantní informace. V takové situaci je vhodné zvážit, zda tištěné knihy nenahradit jinou alternativou, neboť fyzický formát dokumentu se stává méně důležitý než jeho obsah. Pro využití takových fondů mohou knihovny nabízet příslušná technická zařízení – čtečky, tablety aj.

Aktualizace knihovního fondu může probíhat průběžně, při běžné výpůjční činnosti, pravidelně (celý fond nebo jeho dílčí část v určitém termínu), případně jednorázově (před revizí knihovního fondu, před úplnou automatizací nebo před většími akcemi, jako je označování knihovního fondu RFID³ čipy apod.).

³ RFID - identifikátory navržené (nejen) k identifikaci knih, navazující na systém čárových kódů

DŮVODY PRO VYŘAZOVÁNÍ FONDU

Při hodnocení fondu z pohledu aktualizace je vhodné zvážit následující charakteristiky:

- aktuálnost/zastaralost obsahu knih,
- opotřebování dokumentu, chybějící stránky, poškození, znečištění dokumentu,
- možnost nahrazení jiným výtiskem (se stejným obsahem, případně ilustracemi aj.),
- triviálnost obsahu dokumentu (knihy bez vyšších literárních kvalit, s pomíjivým zájmem ze strany uživatelů),
- nekorespondence dokumentů s potřebami komunity,
- poškození CD/DVD (např. poškrábáním),
- možnost získání dokumentu (jeho obsahu) jiným způsobem (e-knihy, MVS, výměnné fondy).

Odpovědnost za kvalitní knihovní fond mají všichni zaměstnanci, kteří mohou na základě profesionálního úsudku posoudit obsahovou hodnotu dokumentů.

SLEDOVÁNÍ VYUŽÍVANOSTI FONDU

Analýzy výpůjček veřejných knihoven prokazují, že zájem o literaturu vydanou před šesti a více lety podstatně klesá.⁴ Pomocí automatizovaných knihovnických systémů lze sledovat využitelnost knihovního fondu. Tu je vhodné ověřovat jednou ročně po shromáždění statistických údajů o knihovně na základě informací generovaných z automatizovaného knihovního systému (AKS). Sledovány jsou základní indikátory:

- obrat knihovního fondu,
- aktivace knihovního fondu.

Obrat knihovního fondu dává informaci o tom, kolikrát byla každá knihovní jednotka půjčena během jednoho roku. Čím více se knihovní fond využívá, tím vyšší je hodnota indikátoru. Vysoký obrat ukazuje, že doplňování knihovního fondu odpovídá požadavkům uživatelů. Na druhé straně příliš vysoká hodnota může naznačovat, že pro uživatele může být obtížné získat požadované dokumenty, protože jsou častěji vypůjčeny.

Vzorec výpočtu indikátoru:

$$\text{OBRAT} = \frac{\text{POČET VÝPŮJČEK ZA ROK}}{\text{KNIHOVNÍ FOND}}$$

Pro výpočet obratu knihovního fondu lze započítat i prolongace a prezenční výpůjčky. Optimální hodnota je v rozsahu dvě až tři.

Stupeň aktivace knihovního fondu – hodnota aktivace knihovního fondu se uvádí v procentech. Poskytuje informaci o tom, jak vysoká je aktivní část knihovního fondu, tedy kolik procent knihovních jednotek během jednoho roku bylo alespoň jednou půjčeno, a zda existuje vztah mezi nabídkou a poptávkou.

Vzorec výpočtu indikátoru:

Stupeň aktivace = $\frac{\text{knihovní jednotky, které byly během roku alespoň jednou vypůjčeny}}{\text{celkový objem knihovního fondu}} \times 100$

Optimální hodnota činí 90 %.

REVIZE KNIHOVNÍHO FONDU

Revizi knihovního fondu řeší knihovní zákon č. 257/2001 Sb. (§ 16) a prováděcí vyhláška č. 88/2002 Sb. (§ 7).

Úprava revize knihovního fondu je obsažena v § 16 a vychází z frekvence revize ve vztahu k objemu knihovního fondu tak, aby bylo reálné danou kvantitu v určitém stanoveném období

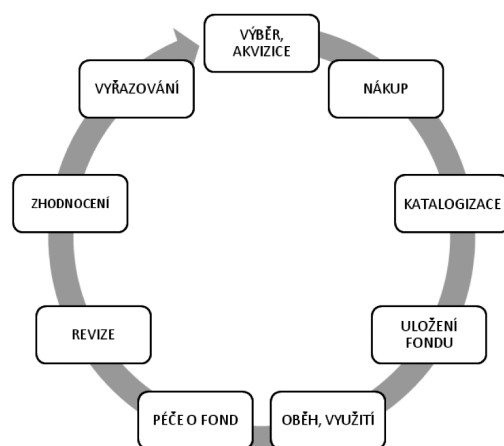
⁴ RICHTER, Vít. Co se půjčovalo ve veřejných knihovnách v roce 2015. *Čtenář*, 2017, roč. 69, č. 5, s. 172–174, č. 6, s. 210–214. ISSN 0011-2321.

revidovat. Přitom není směrodatné, zda bude revizní plán stanoven tak, aby ke stejnému datu za dané období (zákonem stanovené) byl revidován celý rozsah knihovního fondu, nebo bude revize v rámci daného období probíhat etapovitě – to znamená, že jednotlivé dokumenty budou postupně revidovány k určitému datu s podmínkou, že každý dokument musí být podroben revizi alespoň jednou za dané (zákonem stanovené) období. Zákonem stanovené objemy pro jednotlivá období vycházejí z reálné možnosti revize knihovních fondů s přihlédnutím k počtu knihovních dokumentů. Při objemných knihovních fondech se stanoví pouze způsob a minimální rozsah nezbytné revize knihovních dokumentů z celkového počtu pro každý rok.⁵

ŽIVOTNÍ CYKLUS DOKUMENTŮ

Pod pojmem životní cyklus dokumentů si lze představit řadu procesů, kterými dokumenty v knihovně procházejí – od výběru přes nákup, odborné knihovnické zpracování, uložení až k oběhu dokumentů (mezi čtenáři, mezi knihovnami – MVS, výměnné soubory). Průběžně je nezbytné o knihovní fond pečovat a pravidelně jej revidovat. Na konci životního cyklu procházejí knihy a další dokumenty zhodnocením. V případě, že nejsou využívány, dochází k jejich vyřazování.

Stejná pozornost, jaká se věnuje akvizici a zpracování dokumentů, by měla být věnována i jejich využití, revizi a aktualizaci. Knihovna, která pravidelně nehodnotí aktuálnost, využití a stav svých sbírek, se stává neatraktivním a nevyužívaným prostředím pro nové uživatele.

PENÍZE NA PRVNÍM MÍSTĚ

Hodnotíme-li finanční náročnost udržování obsáhlého knihovního fondu, docházíme k těmto závěrům: příliš obsáhlý knihovní fond vyžaduje velký úložný prostor; knihovna musí nakupovat nové regály, které zahlcují prostor knihovny, mnohdy jsou police regálů přeplněné, nepřehledné a působí neesteticky. Čtenáři se v takovém fondu špatně orientují, vyhledání dokumentu trvá nepřiměřeně dlouhou dobu a může vyvolávat nespokojenost. Neaktuální fond může obsahovat knihy s nepravdivými informacemi, knihovna pak působí jako nedůvěryhodná instituce a skladiště nepotřebných knih.

Na druhé straně jsou on-line katalogy zahlceny záznamy o dokumentech, vyhledané informace nemusí dát správnou a aktuální odpověď na rešeršní požadavek uživatele. Velké množství dat v AKS zvyšuje poplatky v závislosti na počtu záznamů a nároky na prostor na discích.

Údržba a oprava knihovního fondu je nerentabilní a zbytečně zatěžuje odborné pracovníky knihovny.

Je důležité klást si otázky:

- Bude kniha žádaná i v dalších letech?
- Mají čtenáři zájem o poškozené a znečištěné knihy?
- Budou děti číst literaturu, kterou si četly předcházející generace?
- Jak dlouho potrvá zájem o „žhavé“ tituly?
- Umíme nabídnout i jiné služby – MVS, regionální fondy, e-knihy?

⁵ Výklad Ministerstva kultury ze dne 11. 5. 2006

Na závěr:

- Knihovní regály by měly být zaplněny maximálně ze 75 %.
- Vystavení knih obálkou dopředu zvyšuje zájem čtenářů.
- Oprava knihy by neměla trvat déle než 10 minut.
- Prostory knihovny by neměly být zastavěny regály plnými knih.
- S přiměřeným množstvím dokumentů dochází i k úspoře času zaměstnanců.
- Otevřený a přátelský prostor doplněný vhodným nábytkem je znakem dobré komunitní knihovny.

MARIE ŠEDÁ | seda@svkos.cz

Literatura

- CREW: A Weeding Manual for Modern Libraries. Texas State Library and Archives Commission [online]. Texas, 2017 [cit. 2017-09-23]. Dostupné z: <https://www.tsl.texas.gov/ld/pubs/crew/index.html>.
- ČESKO. Zákon č. 257 ze dne 29. června 2001 o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2001, částka 98. Dostupné také z: http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=03_Leg/01_LegPod/Zakon257.htm.
- FRAUS, Jiří et al. *Zpráva o českém knižním trhu 2015/2016* [online]. Praha: Svaz českých knihkupců a nakladatelů, 2016 [cit. 2017-09-23]. ISBN 978-80-905680-8-2. Dostupné z: <http://wayback.webarchiv.cz/secure/20170425112959/http://sckn.cz/content/zpravy/file-1284.pdf>.
- GILL, Philip. *Služby veřejných knihoven: směrnice IFLA/UNESCO pro rozvoj*. Praha: SKIP, 2002, 127 s. ISBN 80-858-5114-8. Dostupné také z: http://www.nkp.cz/o_knihovnách/konsorcia/skip/ifla.pdf.
- *Metodický pokyn Ministerstva kultury k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území České republiky*. Praha, 2014, 14 s., 4 s. příl. Dostupné také z: <http://www.mkcr.cz/assets/literatura-a-knihovny/metodicky-pokyn-regionalni-fce.pdf>.
- RICHTER, Vít. Co se půjčovalo ve veřejných knihovnách v roce 2015. 1. část. *Čtenář: měsíčník pro knihovny*, 2017, roč. 69, č. 5, s. 172-174. ISSN 0011-2321.
- RICHTER, Vít. Co se půjčovalo ve veřejných knihovnách v roce 2015. 2. část. *Čtenář: měsíčník pro knihovny*, 2017, roč. 69, č. 6, s. 210-214. ISSN 0011-2321.

Neušlo nám

Jubileum knihovny

Čtvrtstoletí své existence slaví v letošním roce Knihovna Fakulty managementu Vysoké školy ekonomické Praha se sídlem v Jindřichově Hradci. Budova fakulty s dominantní prosklenou přístavbou knihovny získala před dvěma lety hlasováním odborné a laické veřejnosti v soutěži Inženýrské komory Cenu veřejnosti. Projekt Milana Špuláka skleněnou oblou přístavbou knihovny pomyslně propojuje dění uvnitř vysoké školy s životem města.

Knihovna byla založena v září 1992 s cílem zabezpečit informační služby pro potřeby tehdy nově zřízeného Pracoviště Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity v Jindřichově Hradci. Knihovna poskytuje své služby studentům, pedagogům, vědeckým pracovníkům, ale i zájemcům z řad veřejnosti. U jejího zrodu stála Pavla Příbylová, která s knihovnou spojila část svého profesního života. Během let byl vybudován kvalitní fond, který nyní čítá na 40 000 svazků knih a časopisů. Od roku 1998 přešla Fakulta managementu pod Vysokou školu ekonomickou Praha. Knihovna se stala součástí knihovní sítě VŠE, se kterou společně poskytuje interním uživatelům přístup do elektronických informačních zdrojů. Přes dvě desítky let se stará o téměř tisíc aktivních uživatelů knihovny Alena Nouzová. Provoz studovny a informační vzdělávání zajišťuje Věra Kubátová spolu s odbornými pracovníky Centra informačních a knihovnických služeb VŠE. Knihovna Fakulty managementu také pořádá besedy s autory, výstavy a kulturně společenské akce. Budova fakulty s přístavbou knihovny se v současnosti pokládá za jednu z dominant Jindřichova Hradce a slouží jako důstojné prostředí pro akademický život na jihu Čech.

VĚRA KUBÁTOVÁ | kubv00@fm.vse.cz

Foto: Věra Kubátová

Bibliobox z pohledu práva

Bibliobox je věc, která je pro čtenáře knihovny komfortní, avšak – jak praxe ukazuje – může přinést provozovateli knihovny i určité problémy, zejména pokud jde o ochranu knihovních dokumentů. Některé problémy jsou řešitelné poměrně snadno, jiné jen obtížně. V tomto článku se pokusíme o některých problémech pojednat a alespoň načrtnout cestu k jejich řešení.

- V případě biblioboxu proti sobě stojí v podstatě dva základní principy činnosti knihovny: na jedné straně povinnost poskytovat veřejné knihovnické a informační služby, na druhé straně však stojí povinnost provozovatele knihovny chránit knihovní fond.
- Tvrdí-li čtenář, že knihu do biblioboxu vložil a zároveň tvrdí-li provozovatel knihovny, že kniha v biblioboxu nebyla, je na čtenáři, aby v případném soudním sporu prokázal (jakýmkoli zákonným způsobem), že vypůjčenou knihu do biblioboxu opravdu vložil.

Úvodem je nutno zdůraznit samotný princip provozování biblioboxu: úplným základem je vztah důvěry mezi čtenářem, který si půjčil knihu a hodlá ji vrátit, a provozovatelem knihovny, který věří, že čtenář knihu vrátí, tedy že ji před skončením výpůjční lhůty vloží do biblioboxu (případně ji vrátí do knihovny jiným způsobem, což ale není pro tento článek podstatné). Tedy: provozovatel knihovny důvěřuje čtenáři, že vypůjčenou knihu vrátí ve stanovené lhůtě. Tato důvěra má oporu i v platném právním řádu, jak hned uvidíme.

Obecně

Protože provozovatel knihovny uzavírá se čtenářem smlouvu o výpůjčce (o čemž podrobněji pojednáme dále), vzniká mezi nimi smluvní vztah. Zde se uplatní jedna ze základních zásad občanského práva, totiž: „pacta sunt servanda“, neboli – smlouvy mají být dodržovány. Otázku, zda tuto zásadu formuloval již starořímský právník Ulpianus, anebo zda ji formulovali až právní teoretici ve středověku, ponechme k řešení právním historikům. Pro nás je podstatný § 3 odst. 2 písm. d) zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, v platném znění, podle kterého *daný slib zavazuje a smlouvy mají být splněny*.

Uvedená právní zásada je tedy promítnuta přímo do jeho textu.

Jestliže si čtenář půjčí v knihovně knihu či obecněji knihovní dokument, pak z hlediska právního s provozovatelem knihovny uzavírá smlouvu o výpůjčce podle § 2193 občanského zákoníku, a to jak v případě výpůjčky prezenční, tak v případě výpůjčky absenční. Knihovní zákon ostatně tyto formy výpůjčky nerozlišuje. Provozovatel knihovny zde vystupuje jako půjčitel a je oprávněn v rámci výpůjčního vztahu určit, jakým způsobem má čtenář vrátit knihovní dokument, který má absenčně vypůjčený. Způsob vrácení knihovního dokumentu lze nejlépe řešit v knihovním řádu; bibliobox je v podstatě toliko nástroj usnadňující čtenáři-vypůjčiteli splnění jeho povinnosti vrátit knihovní dokument ve stanovené lhůtě provozovateli knihovny.

V případě biblioboxu proti sobě stojí v podstatě dva základní principy činnosti knihovny. Na jedné straně má provozovatel knihovny povinnost poskytovat veřejné knihovnické a informační služby podle § 4 odst. 1 písm. a) zákona č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon), v platném znění, tedy zpřístupňovat knihovní dokumenty

z knihovního fondu knihovny, a to tak, aby tyto služby byly pro uživatele knihovny co možná nejkomfortnější, nejdostupnější a nejpohodlnější (právní teoretik by zde připomněl právní interpretační argument „e ratione legis“, tedy argumentace účelem zákona). Jedním ze základních účelů knihovního zákona je zpřístupňovat dokumenty, jež jsou v knihovním fondu, s čímž nutně souvisí i vrácení dokumentů provozovateli knihovny.

Na druhé straně však stojí povinnost provozovatele knihovny chránit knihovní fond, jak to předepisuje § 18 knihovního zákona. Provozovatel knihovny je povinen umístit knihovní fond v podmínkách vhodných pro poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb a zajistit ochranu knihovního fondu před odcizením a poškozením, zejména ochránit jej před nepříznivými vlivy prostředí.

Praxe

Po obecném úvodu lze přistoupit k jednotlivým problémům a otázkám, které v praxi u biblioboxů mohou nastat. Bibliobox by především měl být konstruován a umístěn tak, aby pokud možno zamezil tomu, že knihy do něj vložené budou poškozeny či odcizeny. Samozřejmě, projevům vandalismu a krádežím nelze nikdy zcela zabránit, ale provozovatel knihovny – v rámci ochrany knihovního fondu – musí učinit vše pro to, aby riziko poškození či odcizení knihovních dokumentů vložených do biblioboxu pokud možno omezil tak, aby plnil svou povinnost ochrany knihovního fondu podle § 18 písm. b) knihovního zákona. Do biblioboxu tedy například nesmí přist, sněžit apod.

Mohou ovšem nastat situace, kterým provozovatel knihovny nemůže zabránit vůbec. Tu máme na mysli případy krádeží či vandalismu, ale třeba i povětrnostní podmínky či různé nepředvídatelné události. Dva celkem banální příklady: padne mlha, takže knihy v biblioboxu zvlhnou a poškodí se; při dopravní nehodě automobil narazí do biblioboxu a zničí bibliobox i knihy v něm. To je ovšem z hlediska provozovatele knihovny vis maior (vyšší moc). Provozovatel knihovny jakožto půjčitel má ovšem možnost, a to je důležité a naznačili jsme to výše, stanovit, že některé knihovní dokumenty, zejména ty cennější (a to zejména z hlediska ochrany dokumentového dědictví),

Foto: Tereza Garamszegi

nesmějí být vráceny přes bibliobox, ale výlučně „na přepážce“. Tyto knihovní dokumenty je nutno přesně určit, aby čtenář jednoznačně věděl, že tento konkrétní dokument nesmí vrátit prostřednictvím biblioboxu. Nabízí se například vyloučení určitých typů dokumentů (např. map, hudebnin apod.). Pokud čtenář vloží takovou knihu do biblioboxu a nevrátí ji „na přepážce“, pak poruší podmínky smlouvy o výpůjčce a z hlediska občanskoprávního lze posoudit věc takto: čtenář měl vrátit vypůjčenou věc ve stanovené lhůtě a stanoveným způsobem, neučinil tak, tedy porušil smlouvu o výpůjčce a případná vzniklá škoda jde, zjednodušeně řečeno, ke čtenářově tíži.

V zájmu právní jistoty čtenáře je vhodné, aby byl poučen, zejména v knihovním řádu a například též napsal na biblioboxu, že vložením knihy do biblioboxu ještě není knihovní dokument vrácen a že je považován za vrácený teprve odepsáním z čtenářova konta. Povinnost vypůjčitele vrátit vypůjčenou věc je splněna teprve tehdy, když se vypůjčená věc reálně dostane zpět do moci půjčitele – v případě biblioboxu tedy ve chvíli, kdy provozovatel knihovny knihu z biblioboxu vyjme. V zájmu právní jistoty čtenáře je též vhodné, aby v knihovním řádu byl formulován závazek provozovatele knihovny odepsat vrácenou knihu z čtenářova konta v určité lhůtě (od vyzvednutí knihy z biblioboxu), například během nejbližšího následujícího pracovního dne. Pokud provozovatel knihovny nezasílá čtenáři automaticky zprávu, že kniha byla vrácena, je na čtenáři, aby si případně ověřil

u provozovatele knihovny, zda vypůjčené knihy, jež vložil do biblioboxu, byly skutečně odepsány z jeho čtenářského konta.

Problém nastává v případě, kdy čtenář tvrdí, že knihu vrátil do biblioboxu (a trvá na tom) a provozovatel knihovny tvrdí, že kniha v biblioboxu nebyla (a trvá na tom). Čtenář odmítá knihu uhradit, provozovatel knihovny úhradu knihy požaduje. Pokud se provozovatel knihovny se čtenářem nedohodnou na vyřešení sporu smírně, pak tento spor může rozhodnout jedině soud v občanském soudním řízení na základě žaloby podle § 79 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, v platném znění.

Ačkoli není účelem tohoto článku pojednat o občanském soudním řízení, je nutné zabrousit alespoň trochu do oblasti dokazování a zmínit tzv. negativní důkazní teorii. Obecně platí, že účastníci řízení jsou povinni označit důkazy k prokázání svých tvrzení a soud rozhodne, které z navrhovaných důkazů provede (§ 120 odst. 1 občanského soudního řádu). Negativní důkazní teorie spočívá banálně řečeno v tom, že „neexistence se neprokazuje“. Nyní poněkud právníčtější: po nikom nelze spravedlivě požadovat, aby prokázal reálnou neexistenci určité právní skutečnosti. Na negativní důkazní teorii jsou sice v aplikační právní praxi i v teorii práva různé názory, včetně jejího odmítání coby teorie již překonané, nicméně v daném případě je možné tuto teorii využít. Ohledně přípustnosti negativní důkazní teorie lze namátkou odkázat na nález Ústavního soudu sp. zn. I.ÚS 22/10 ze dne 7. 4. 2010, dostupný na www.usoud.cz. V případě vrácení knihy prostřednictvím biblioboxu je právní skutečností, jež je předmětem dokazování v občanském soudním řízení, vložení vypůjčené knihy do biblioboxu čtenářem ve stanovené výpůjční lhůtě a související vyzvednutí z biblioboxu pro-

vozovatelem knihovny. Tvrdí-li čtenář, že knihu do biblioboxu vložil a zároveň tvrdí-li provozovatel knihovny, že kniha v biblioboxu nebyla, je na čtenáři, aby v případném soudním sporu prokázal (jakýmkoli zákonným způsobem), že vypůjčenou knihu do biblioboxu opravdu vložil.

Vraťme se nyní na začátek tohoto článku. Bibliobox je věc, která je pro čtenáře pohodlná a navýsost užitečná při vracení vypůjčených knih (samozřejmě nikoli těch, které podle knihovního řádu nesmějí být vráceny prostřednictvím biblioboxu), proto je vhodné a žádoucí, aby byl bibliobox čtenářům k dispozici 24 hodin denně, včetně sobot, nedělí a svátků. Lze si totiž celkem snadno představit čtenáře, který (kráčeje v neděli odpoledne na koncert nebo na fotbalový zápas) vložil do biblioboxu vypůjčené knihy.

Téma „bibliobox“ je vskutku obsáhlé. V tomto článku jsme pominuli otázku používání kamer pro kontrolu biblioboxů, a tedy i zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, v platném znění. K tomuto tématu se třeba vrátíme jindy.

JIŘÍ KLUSOŇ | jiri.kluson@mkcr.cz

Poděkování

Autor článku se přiznává, že sám na knihovnu i na bibliobox nahlíží hlavně z hlediska právního, proto velmi děkuje jedné kolegyni z Ministerstva kultury za to, že autora vracela, seč mohla, z výšin právní teorie a občanského práva podle možností zpátky na zem a pomohla mu tento článek napsat tak, aby byl pro provozovatele knihoven pokud možno přínosný a užitečný. Autor také velmi děkuje jedné paní ředitelce knihovny za to, že mu ochotně sdělila své konkrétní zkušenosti s provozem biblioboxu. Zároveň se cítí povinován poděkovat všem odvážným čtenářům *Čtenáře*, kteří dočetli článek až do konce, a troufá si doufat, že jim v jejich práci tímto článkem alespoň trochu pomohl.

JK

Do čísla přispěli

PhDr. Lukáš Babka – Národní knihovna ČR, Slovanská knihovna ■ **PhDr. Jaroslav Císar** – Středočeská vědecká knihovna v Kladně ■ **PhDr. Zdeňka Friedlová** – Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně ■ **Mgr. Roman Giebisch, Ph.D.** – Národní knihovna ČR ■ **RNDr. Eugenie Hančarová** – Muzeum klasického knihařství v Rožďalovicích ■ **Mgr. Jiří Klusůň** – Ministerstvo kultury ■ **Mgr. Věra Kubátová** – VŠE v Praze, Fakulta managementu, Jindřichův Hradec ■ **Zdeňka Machková** – Moravská zemská knihovna v Brně ■ **PhDr. Jarmila Okrouhlíková** – emeritní ředitelka Knihovny Uměleckoprůmyslového musea ■ **Mgr. Věra Ondříčková** – PR specialistka a lektorka komunikace ■ **Jiří Walker Procházka** – spisovatel, scenárista ■ **PhDr. Vít Richter** – Národní knihovna ČR ■ **PhDr. Klára Rösslerová, Ph.D.** – Univerzita Karlova, Filozofická fakulta ■ **Mgr. Klára Smolíková** – spisovatelka, scenáristka a lektorka ■ **Ladislav Svatoš** – Univerzita Karlova, Filozofická fakulta ■ **PhDr. Marie Šedá** – Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě ■ **Sylva Šimsová** – emeritní knihovnice, Londýn ■ **Mgr. Tomáš Vejvoda** – Univerzita Karlova, Filozofická fakulta

Události

Výstava slabikářů v Rožďalovicích

Letos v létě uspořádalo Muzeum klasického knihařství v Rožďalovicích ojedinělou výstavu nazvanou *Slabikáře z celého světa – ze sbírky prof. Josefa Kubálka*, připravenou ve spolupráci s Památníkem národního písemnictví (PNP) a za podpory obce Dymokury a města Rožďalovice. Krátkodobé výstavy tematicky doplňují základní zaměření muzea.

Prof. Josef Kubálek a jeho dílo

Josef Kubálek byl významný český pedagog. Narodil se v roce 1876 nedaleko Rožďalovic – ve Svídnicí na Nymbursku. Vystudoval učitelský ústav v Hradci Králové a pak vyučoval ve školách na Královéhradecku. Od roku 1907 působil v učitelských ústavech v Hradci Králové a potom v Praze, kde také žil. Jako duchodce bydlel až do své smrti v roce 1968 ve Všenorech. Znal se s Jendou Rajmanem (1892–1965), uměleckým knihařem, jehož dílnu a tvorbu muzeum v Rožďalovicích přibližuje (pozn.: viz *Čtenář*, 2016, roč. 68, č. 2, s. 68–70).

Díky Kubáلكově sbírce mohli návštěvníci výstavy nahlédnout do historie nauky čtení. Zpočátku obsahovaly slabikáře téměř výhradně náboženské texty, a to hlavně v 18. století. Teprve v 19. století se začaly rozvíjet různé metody výuky, vznikaly teoretické studie založené na experimentálním zkoumání školních i předškolních dětí. Do svého slabikáře a početnice *U nás*, které ve 20. a 30. letech vyšly v mnoha vydáních, vložil Kubálek rozsáhlé zkušenosti z učitelské praxe i ze studia poznatků našich i zahraničních elementaristů. Využíval pro výuku zábavnou formu, i když některé články působí dnes spíše úsměvně. Zabýval se také tvorbou a výzkumem pomůcek pro počáteční vyučování čtení, psaní i počtů.

Výstava přinesla ukázky z Kubáلكova rozsáhlého díla, které je dnes uloženo v PNP a v Pedagogickém muzeu J. A. Komenského v Praze. Vyvrcholem jeho odborné práce je podíl na *Pedagogické encyklopedii* z let 1938–1940. Studii *Slabikář český* napsal v roce 1947 ke 400. výročí prvního vydání tohoto slabikáře v Přerově roku 1547.

Základ expozice

Kubálek vydal roku 1929 jako spolutor průkopnickou práci *Naše slabikáře*, pro niž stále sbíral podklady. Shromáždil tak zcela ojedinělou sbírku 2000 slabikářů z celého světa. Kvůli prostoru však mohlo být vystaveno jen přibližně 80 kusů, proto dostaly přednost slabikáře pohledově zajímavé, exotické či s příběhem. Tak třeba u egyptského byl přiložen list s anglickou poznámkou: *Tato kniha byla v roce 1947 vybrána pro používání princeznou, dcerou krále Egypta*. Představeny byly například slabikáře anglické, ruské a sovětské, francouzské, italské, německé, španělské, ze skandinávských zemí, japonské, arabské nebo slovenské.

Vystaveny byly i velmi staré české slabikáře, které ovšem neobsahovaly obrázky. K nejhezčím českým slabikářům patřily ty ilustrované Mikolášem Alšem (např. z roku 1891). Zvláštnímu zájmu se těšil slabikář *Knihy maličkých* z roku 1880, protože jeho autor, významný pedagog Gustav Adolf Lindner (1828–1887), je rožďalovickým rodákem.

Další výstavy

Muzeum pořádá také workshopy knižní vazby a výstavy. Slabikáře vystřídal výstava uměleckých vazeb mladých knihařů ze soutěže *Mezi vazy*, uspořádané Ateliérem restaurování a konzervace papíru, knižní vazby a dokumentů Fakulty restaurování Univerzity Pardubice. Výstava *Knihy jako blahopřání* (15. 11. 2017–31. 1. 2018) navádí vánoční náladu. Více informací naleznete na www.rajman.cz.

Text a foto **EUGENIE HANČAROVÁ**

| Eugenie.Hancarova@seznam.cz

Svátek knihoven

V rámci letošního – již jedenadvacátého ročníku – Týdne knihoven se v Zrcadlové kapli Klementina 5. října opět slavnostně udělovaly ceny *Knihovna roku*, což je ocenění, kterým ministr kultury na základě nařízení vlády ohodnocuje již od roku 2003 „dlouhodobé zásluhy o rozvoj knihovnictví v obcích nebo mimořádný přínos k rozvoji veřejných knihovnických a informačních služeb“. Dostává se tak veřejného uznání především knihovnám v malých obcích a jejich pracovníkům. Při této příležitosti byla však předána i další ocenění. Již poosmé byla vyhlášena *Městská knihovna roku*, podruhé *Knihovna jinak* a poosmé byla předána *Cena MARK* pro mladou knihovnici či knihovníka.

→ Díky zodpovědné a objektivní práci komisí odborníků, které vybíraly ty nejlepší, se mohou vítězové pyšnit skutečnou profesní prestiží.

Osobní účast ministra Hermana, který vystoupil s úvodním projevem a který se ceremoniálu ve funkci zúčastnil již počtvrté (protože ho poté čekalo rozloučení s herečkou Květou Fialovou, zastoupila ho pak náměstkyně Anna Matoušková), i početné auditorium zvýšily lesk akce. Prof. Kvěch již popatnácté doprovázel svou varhanní hrou předávání cen. Moderování Zlatou Houškovou prý letos proběhlo naposledy... Herec Jiří Klem prezentoval slova Jana Amose Komenského, „jak dovedně užívat knih“. Dechové trio interpretovalo hudbu F. X. Duška, hostitele W. A. Mozarta v Praze. V těchto kulisách oslavovala knihovnická obec to nejlepší, čeho za uplynulých dvanáct měsíců dosáhla. Díky zodpovědné a objektivní práci komisí odborníků, které vybíraly ty nejlepší, se mohou vítězové pyšnit skutečnou profesní prestiží.

Knihovna roku 2017

Předchůdcem ceny bylo stejnojmenné ocenění, které od roku 2000 udělovala profesní organizace Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR (SKIP). Uděluje se ve dvou kategoriích: základní knihovna a informační počín v poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb.

Auditorium slavnosti v Klementinu; vpředu zleva: Anna Matoušková, náměstkyně ministra kultury, hostitel Martin Kocanda, generální ředitel NK, a ministr kultury Daniel Herman Foto: Eva Hodíková

Letos byla cena v kategorii základní knihovna z celkem 15 nominovaných udělena Knihovně městyse Křtiny (824 obyvatel) z Jihomoravského kraje. Odbornou komisí zaujala vynikající spolupráce knihovny s vedením obce, s četnými zde fungujícími spolky i s knihovnami v regionu a kraji. Výsledkem toho je mj. poskytování služeb v nově zrekonstruovaných prostorách a v atraktivním a příjemném prostředí na profesionální úrovni.

vizitka knihovny:
vedoucí – Marie Pařilová
velikost knihovního fondu – 4740 jednotek
počet čtenářů – 45
počet výpůjček – 379

Pohled do nové části zrekonstruované knihovny v Křtinách – literární kavárny Foto: Helena Jalová

Hlavní cenu v kategorii informační počín – z pěti institucionálních a dvou individuálních nominací – získala Krajská vědecká knihovna v Liberci za dlouholetou úspěšnou realizaci projektu *Děti čtou nevidomým dětem*, který podporuje čtenářství u dětí základních škol a zároveň jejich výchovu k solidaritě. V rámci projektu vycházejí zvukové knihy (zatím vyšlo 16 titulů) načtené dětmi ze základních a středních škol spolu s profesionálními herci, a tak se jejich prostřednictvím mohou se současnou dětskou literaturou seznámit i děti, pro které je jinak čtení nedostupné.

Městská knihovna roku 2017

Soutěž vyhlašuje SKIP; letos nad ní převzal patronát Svaz měst a obcí ČR (SMO). Jejím cílem je rozšíření a zkvalitnění veřejných knihovnických a informačních služeb. Hodnotí se knihovny v celkem šesti velikostních kategoriích měst podle počtu obyvatel (od měst do 3000 obyvatel až po města nad 40 000 obyvatel). Komise letos vybírala vítěze z celkem 44 městských knihoven.

Vítězem se stala Městská knihovna Slavičín ze Zlínského kraje; v roce 2016 mělo město 6535 obyvatel. Knihovna působí ve vile, která byla v roce 2011 zrekonstruována. Je přirozeným komunitním centrem města – stala se základnou a zázemím pro více než deset místních spolků.

vizitka knihovny:
vedoucí – Gabriela Klabačková
velikost knihovního fondu – 40 362 jednotek
počet čtenářů – 1691
počet výpůjček – 78 485

Knihovna jinak 2016

Soutěž o tuto cenu iniciovala Kulturní komise SMO s „cílem propojit knihovny mezi sebou a sdílet dobrou praxi“. Netradičním akcím a aktivitám knihoven pak dává veřejnost svůj hlas na facebooku. Právě netradiční akce a aktivity knihovnam často vracejí čtenáře. Vítězství si odnesla Městská knihovna Dobříš (9000 obyvatel), která pořádá mj. *Fantasy víkendy* a *BOOk!cony*, které už inspirovaly další knihovny v ČR. Uživatelé facebooku jí dali celkem 359 hlasů. Cenu předával místopředseda SMO a starosta Brandýsa nad Labem Vlastimil Pícek.

vizitka knihovny:
ředitelka – Kateřina Pechová
velikost knihovního fondu – 42 000 jednotek
počet čtenářů – 1900
počet výpůjček – 66 000

Foto: Eva Hodíková

Cena MARK 2017

SKIP sleduje touto cenou „podporu a ocenění mimořádných tvůrčích aktivit pracovníků knihoven, případně studentů oboru ve věku do 35 let a ocenění jejich konkrétního mimořádného přínosu oboru v kalendářním roce“. Letos byla z nominovaných vybrána Linda Jansová z Národní knihovny. Odborná komise ji ocenila za tvorbu portálu Studijní pomůcky pro knihovníky (<http://studujte.nkp.cz/>), jenž usnadňuje přípravu na zkoušky, vztahující se k typovým pozicím v současné době velmi aktuální Národní soustavy kvalifikací. Letos se také stala šéfredaktorkou elektronického *Bulletinu SKIP*, kterému vtiskla zcela novou, dobře strukturovanou a pro uživatele přehlednou podobu.

Více informací o všech oceněných knihovnách naleznete na webu SKIP (<http://www.skipcr.cz/>).

JAROSLAV CÍSAŘ | ctenar@svkkl.cz

Knihovny současnosti očíma organizátorky

Konferenci *Knihovny současnosti* již počtvrté hostila Olomouc. Podruhé ji z pověření Sdružení knihoven ČR připravovala Martina Horejšová, koordinátorka odborných projektů Městské knihovny v Praze. Letos se však poprvé připravám akce věnovala již od samého počátku, protože loni podle svých slov „tak trochu naskočila do rozjetého vlaku“. Krátce po skončení akce jsme ji tedy požádali o rozhovor o bezprostředních dojmech z jubilejního ročníku konference.

Pozn.: Na webu Sdružení knihoven ČR (<http://www.sdruk.cz/konference-knihovny-soucasnosti>) jsou od konce října 2017 k dispozici prezentace přednášejících, v průběhu prosince přibude i sborník textů z konference.

Jak jste byla spokojena s průběhem letošního, již 25. ročníku konference?

Spokojená jsem byla velice. Vždy je příjemné vidět, jak se lidé ze stejného oboru setkávají, vyměňují si zkušenosti a lační po nových poznatcích o tom, kam spěje současné knihovnictví. Navíc mám radost, že se počet účastníků oproti loňskému ročníku opět zvýšil, bylo to více než 300 účastníků. Pevně věřím, že se nám podaří tento trend zachovat. Proběhlo zhruba 60 přednášek, workshopů a bleskovek.

Co bylo při přípravě konference pro organizátory nejnáročnější?

Organizátoři konference vždy doufají, že její účastníci budou odjíždět do svých domovů s úsměvem na rtech, a to se letos, myslím, vydařilo. Asi bych úplně nepoužila výraz nejnáročnější... Konferenci vnímám spíše jako výzvu, kterou pro organizátory představují očekávání účastníků a jejich nároky, které se pochopitelně každým rokem zvyšují. A my se snažíme k této výzvě postavit čelem.

Byla konference v něčem výjimečná oproti předchozím ročníkům?

Měli jsme dva výjimečné zahraniční hosty – Tona van Vlimmerena z Nizozemska a Jense Thorhauga z Dánska. Ti na konferenci v podobě svých přednášek a workshopů přinesli pohled na knihov-

Foto: Miroslav Linc

nictví zvenčí a možnou cestu, kterou by se mohlo ubírat i české knihovnictví. Třetí den konference, který nesl název *Klíčové projekty českého knihovnictví*, s hledáním nových cest také souvisel. Nastínil účastníkům, co nového se děje u nás a kam naše knihovnictví může směřovat. Věřím, že mnoho knihovníků našlo odpovědi na otázky, kterými se zabývají, nebo naopak pro jejich praxi vyvstaly další nové neznámé, které budeme moci řešit kupříkladu na další konferenci.

Svou interpretaci bluesových písní za doprovodu kytaristy jste se osobně postarala o skvě-

lou kulturní vložku společenského večera. Jak se vám daří skloubit tuto aktivitu s prací v knihovně při přípravě jejích odborných akcí a jak dlouho se jí už věnujete?

Hudbě se věnuji odmalička, což zní jako klišé, ale je to tak. Tvoří podstatnou část mého života (i profesního), takže se snažím, aby nezasahovala do mé práce pro knihovnu a zároveň abych se jí dostatečně věnovala mimo práci. Ovšem na letošní konferenci se mi podařilo obě tyto činnosti spojit, což mě moc těší.

Na co se můžeme těšit v příštím ročníku?

Již teď víme, že 26. konference *Knihovny současnosti* proběhne opět přibližně v polovině září

2018 a v Olomouci. Motto zatím ještě není známo, ale zdá se, že se kromě témat věnujících se rozvoji českého knihovnictví a moderních technologií pravděpodobně dotkneme znovu personalistiky a managementu v knihovnách, neboť o tato témata byl letos velký zájem. A podle mého názoru je i přes množství technologií, které v knihovnách máme, stále velice důležitý osobní přístup knihovníků a jejich správná pracovní motivovanost.

Děkuji vám za rozhovor a přeji mnoho zdaru i při přípravě dalšího ročníku konference, o níž budeme na stránkách Čtenáře informovat.

JAROSLAV CÍSAŘ | ctenar@svkkl.cz

Statistika

Veřejné knihovny roku 2016 v číslech (komentář k infografice na třetí straně obálky)

Národní informační středisko pro kulturu (NIPOS) soustřeďuje statistické údaje z oblasti kultury a také z knihoven. Pro rok 2016 vytvořilo ze získaných údajů hezkou infografiku. Charakterizuje nejdůležitější trendy – Česká republika si stále udržuje mimořádně hustou síť veřejných knihoven. Zatímco průměr Evropské unie se pohybuje kolem 1,3 knihovny na 10 000 obyvatel, v Česku je to 5,1. U výpůjčních služeb dochází k dvěma protikladným trendům. Na jedné straně klesá počet výpůjček tradičních tištěných dokumentů (knihy, periodika), ale vedle toho stoupá využívání elektronických dokumentů, především stahování či zobrazování digitálních dokumentů a výpůjčky e-knih. Budoucnost elektronických služeb knihoven, zejména v oblasti půjčování e-knih, je výrazně limitována autorskoprávními aspekty. I přes tato omezení začaly veřejné knihovny s jejich půjčováním; v roce 2016 se uskutečnilo 49 475 výpůjček.

Stále větší část služeb není vázána na registraci osob a je volně dostupná všem návštěvníkům. Proto počet registrovaných čtenářů již není

nejvýznamnějším měřítkem využití knihoven, ale je nutno knihovny posuzovat v souvislosti s jinými ukazateli. Pokud jde o návštěvnost, zdá se, že po letech dlouhodobého vzestupu dochází k určitému poklesu. Pokles zaznamenáváme u počtu návštěvníků, kteří v knihovně využívají přístup k internetu a výpůjční služby. Příčinou poklesu počtu návštěvníků je také to, že knihovny nabízejí stále větší množství služeb ve virtuálním prostředí. Vedle toho stále roste počet návštěvníků různých druhů kulturních a vzdělávacích akcí, jakými jsou autorská čtení, besedy, výstavy, přednášky, workshopy, univerzity volného času, počítačové kurzy aj. Jsou důležitými a veřejností vyhledávanými aktivitami knihoven. Veřejné knihovny v roce 2016 uspořádaly více než 66 000 kulturních akcí, kterých se účastnilo 2,4 mil. návštěvníků. Počet vzdělávacích akcí vzrostl meziročně ve všech ukazatelích – v roce 2016 jich pro veřejnost bylo uspořádáno 42 153, zúčastnilo se jich 896 000 návštěvníků.

VÍT RICHTER | Vit.Richter@nkp.cz

Noví nositelé Medaile Z. V. Tobolky

Během prvního dne konference *Knihovny současnosti* byly již poosmnácté předány Medaile Z. V. Tobolky. Tradiční ceremoniál uvedl předseda Sdružení knihoven České republiky Tomáš Řehák a podtrhl význam ocenění osobností, které se zasloužily o rozvoj českého knihovnictví. Moderováním slavnostního aktu byla pověřena Zdeňka Friedlová, ředitelka Krajské knihovny Františka Bartoše ve Zlíně. Medaile spolu s květinami předávali Tomáš Řehák a Jiří Mika, předseda správní rady Nadace knihoven ČR.

Za významný přínos k rozvoji českého knihovnictví byli 12. září 2017 v Olomouci oceněni:

PhDr. Helena Gajdušková

Vystudovala Střední knihovnickou školu v Brně a obor Knihovnictví a vědecké informace na Filozofické fakultě UK v Praze. V Masarykově veřejné knihovně Vsetín působí od roku 1982, postupně jako referenční knihovník, vedoucí útvaru služeb, zástupkyně ředitelky, od roku 1998 jako ředitelka knihovny. Pod jejím vedením se Masarykova veřejná knihovna přestěhovala v roce 2006 do nově zrekonstruovaných prostor v centru města a stala se z ní moderní komunitní knihovna, oceněná mj. titulem Městská knihovna roku 2014. Publikuje v odborném a regionálním tisku, přednáší na odborných konferencích. Členkou SKIP je od roku 1999, v současné době je členkou Výkonného výboru SKIP. Ocenění jí bylo uděleno za významný přínos ke koncipování knihovny jako komunitního a vzdělávacího centra regionu, za systematickou a úspěšnou práci se seniory a za rozsáhlou projektovou činnost, díky které knihovna realizuje své vize.

Mgr. Blanka Konvalinková

Vystudovala knihovnictví na Filozofické fakultě UK. V roce 1985 nastoupila do tehdy ještě Státní vědecké knihovny v Liberci na pozici katalogizátorky, později vykonávala funkci vedoucí oddělení katalogizace. V roce 2009 se stala ředitelkou Krajské vědecké knihovny v Liberci a řídí ji dosud. Je členkou Výkonného výboru SKIP a Komise pro zahraniční styky. Ve Sdružení knihoven ČR vykonává funkci předsedkyně Sekce pro regionální funkce, působí také v Nadaci knihoven ČR. Velmi aktivně se věnuje zahraniční spolupráci. Libereckou knihovnu zastupuje v přeshraniční česko-polsko-německé pracovní skupině EUREX – Knihovny a zároveň koordinuje českou část pracovní skupiny. Pod jejím vedením se knihovna zapojila do několika mezinárodních projektů. Knihovna realizuje řadu zajímavých aktivit a programů pro veřejnost díky jejím kontaktům s mnoha velvyslanectvími a zahraničními institucemi působícími v ČR nebo v zahraničí. Medaile jí byla udělena za významný přínos k rozvoji českého knihovnictví a podporu mezinárodní spolupráce v oboru.

PhDr. Libuše Macháčová

Vystudovala Střední knihovnickou školu v Brně a po jejím dokončení v roce 1976 nastoupila do Státní vědecké knihovny v Olomouci (SVKOL), dnešní Vědecké knihovny v Olomouci (VKOL), kde pracuje dosud. Postupně si doplnila vysokoškolské vzdělání a v roce 2004 získala doktorát z knihovnické vědy. Ve své profesi se zaměřuje na katalogizaci, katalogizační pravidla a jejich uvádění do praxe. V 90. letech byla u počátku automatizace v tehdejší SVKOL, postupně se stala vedoucí oddělení automatizace, vedoucí oddělení jmenného zpracování a od roku 2010 se stala vedoucí doplňování a zpracování fondů. Věnovala se vzdělávání knihovníků v oblasti jmenného zpracování v Olomouckém kraji. Má mimořádné zásluhy na tom, že v Olomouci a Olomouckém kraji proběhly úspěšně všechny změny v užívání katalogizačních pravidel a formátů. Po mnoho let je členkou pracovní skupiny pro jmenné zpracování knih při NK ČR a je od počátku klíčovou pracovnící v systému sdílené katalogizace NK ČR, MZK a VKOL. Medaile jí byla udělena za celoživotní práci v českém knihovnictví.

Ing. Jiří Nechvátal

Vystudoval Zemědělskou fakultu Jihočeské univerzity. V knihovnictví a konkrétně v Jihočeské vědecké knihovně v Českých Budějovicích působí od roku 1999. Ač studoval obor využití a ochrana zemědělské krajiny, profesně jednoznačně inklinuje k využití a ochraně počítačových dat. Od roku 2007 je vedoucím IT oddělení knihovny. Významnou stopu v knihovnickém regionu zanechal jako lektor řady kurzů počítačových dovedností. Je jedním z tvůrců projektu digitalizace kulturního dědictví v Jihočeském kraji. V roce 2014 byl u spuštění on-line výpůjček e-knih v Jihočeské vědecké knihovně a v posledních pěti letech je duší projektu *Obálkyknih.cz*, který knihovna rozvíjí spolu s Moravskou zemskou knihovnou v Brně – za oba zmíněné projekty získal cenu Ministerstva kultury ČR za „významný počín v oblasti poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb“. Svou prací se řadí mezi uznávané osobnosti v oblasti využívání IT v knihovnách.

PhDr. Marie Šedá

Je celoživotně profesně spjata s knihovnictvím. Vystudovala knihovnictví na Slezské univerzitě v Opavě. V roce 1982 začínala v Místní knihovně v Dobré. V rozmezí let 1997 až 2001 byla vedoucí pobočky Městské knihovny ve Frýdku-Místku. Od roku 2001 pracuje v Moravskoslezské vědecké knihovně v Ostravě, kde působí jako krajský metodik. Ve své práci je velmi aktivní a neomezuje se pouze na oblast Moravskoslezského kraje. Významnou měrou se zasloužila o rozvoj systému regionálních funkcí v ČR. V celostátním měřítku se také věnuje otázkám knihovnické legislativy, spolupracuje na tvorbě metodických materiálů (např. *Standard pro dobrý fond*), publikuje v odborném tisku, podílí se na organizaci významných odborných akcí. Je členkou regionálního výboru SKIP 10, členkou komise Vesnice roku, spolupracuje se Spolkem pro obnovu venkova. Vyučuje na Slezské univerzitě v Opavě. V roce 2016 získala 1. místo v soutěži Knihovnická K2 (kategorie Knihovnice Moravskoslezského kraje), a to za inovativní rozvoj oboru a mimořádný rozsah znalostí a za vzdělávání i aktivování kolegů v jejich práci.

ZDEŇKA FRIEDLOVÁ | friedlova@kfbz.cz

S blahopřáním všem oceněným se připojuje i redakce časopisu Čtenář.

František Skorina a Praha

V roce 2017 si připomínáme pětisté výročí vydání překladu *Bible* do církevní slovanštiny od Františka Skoriny. Čtvrtek 15. června 2017 proběhl v Národní knihovně České republiky ve znamení jeho překladatelského a vydavatelského díla.

František Skorina, lékař, překladatel, ale též zahradník na pražském dvoře císaře Ferdinanda I., se narodil před rokem 1490 v Polocku na území tehdejšího Velkoknížectví litevského (nyní v Bělorusku). Několik desetiletí svého života však strávil v Praze; zde kolem roku 1551 rovněž zemřel.

→ **Skorinově *Bibli* se také přezdívá pražská. Vyšla v letech 1517–1519 a je významnou knižní památkou, kterou sdílejí Litevci, Bělorusové, Ukrajinci i Češi.**

→ **Přehledně byla představena též problematika knihtisku v prostoru střední a východní Evropy první poloviny 16. století, což umožnilo zasadit Skorinův počín do širších evropských souvislostí.**

Skorinovy biblické překlady

V Praze Skorina přeložil a postupně vydal triadvačet starozákonních knih *Bible*. Vzhledem k tomu, že se knihy tiskly v Praze, se také často Skorinově *Bibli* přezdívá pražská. Vyšla v letech 1517 až 1519 a je významnou knižní památkou, kterou sdílejí Litevci, Bělorusové, Ukrajinci i Češi. Jelikož v předmluvách k jednotlivým knihám Starého zákona Skorina ve větší míře uplatnil ruténštinu, jazyk tehdejších Ruténů, předků soudobých Bělorusů a Ukrajinců, který měl v prostoru Velkoknížectví litevského status spisovného jazyka, nazývá se jeho vydání též *Bibli ruténskou* či *Bibli ruskou* (termín „ruská“ odpovídá dobovému označení ruténského jazyka). Tímto činem se Skorina snažil zpřístupnit biblické texty neučenným čtenářům východní Evropy. Důstojné místo zaujímá Skorinova Bible i v dějinách překladu

a vydávání Písma svatého. Do té doby byla Bible tiskem vydána pouze latinsky, německy a česky. Ceněna je také pro svou výtvarnou stránku, bohatou na kresby, iniciály, lišty, viněty atd.

Skorinovy biblické překlady výrazně ovlivnily další církevněslovanšské tisky 16. století. Běloruský národ od vydání Skorinova překladu Bible odvozuje počátek svého písemnictví. Skorinovy pražské práce a pobyt se připomínají dodnes. Od 31. října 1996 zdobí hlavní nádvoří pražského Klementina pamětní deska, ve stejné době byla v Jelení ulici na Hradčanech odhalena Skorinova socha.

Výstavy a konference

Výročí vydání Skorinovy Bible se v letošním roce připomíná v řadě států. Především v Bělorusku je rok 2017 doslova ve znamení Skorinova počínu. Hlavním pořadatelem konferencí, výstav a popularizačních akcí je Národní knihovna Běloruska, skorinovské téma však prostupuje doslova celým běloruským veřejným prostorem. Rovněž Litva, konkrétně Knihovna Vrublevských Litevské akademie věd ve Vilniusu, si vydání Skorinovy Bible ruské připomněla formou rozsáhlé výstavy *Pranciškaus Skorinoc Rusėniškajai Biblijai – 500* a vydáním stejnojmenné monografie. Výstavu *Čelovėk epochi Vozroždėnija: k 500-letiju izdanija Biblij Franciska Skoriny*, kterou doprovodil stejnojmenný katalog, připravila Ruská státní knihovna v Moskvě.

V Praze, konkrétně v Národní knihovně České republiky (NK), se 15. června 2017 pod souborným názvem *František Skorina a Praha* uskutečnilo hned několik akcí. Program otevřelo mezinárodní sympozium pořádané NK, Národní knihovnou Běloruska a Velvyslanectvím Běloruska v České

Ministr zahraničních věcí Běloruska Vladimír Makej (vpravo) a generální ředitel Národní knihovny ČR Martin Kocanda před pamětní deskou Františka Skoriny na hlavním nádvoří Klementina.

Foto: Eva Hodková

republice. Odborné referáty předneslo celkem patnáct specialistů z České republiky, Litvy, Běloruska a Ruska. Své přednášky zaměřili jednak na zhodnocení významu Skorinova překladatelského a nakladatelského díla, jednak na jeho pozici ve světě knihtisku 16. století. Stranou nezůstala ani současná recepce jeho tvorby. Během akce proběhla též prezentace několika tematických publikací, které byly následně svými autory předány do sbírky Slovanské knihovny.

Odpolední část programu zahájilo kladení květin k pamětní desce Františka Skoriny v Klementinu za účasti ministra zahraničních věcí Běloruska Vladimíra Makeie. Odborná veřejnost položila květiny též v Mikulášské ulici 22/8 v Praze 1 na místě, kde pravděpodobně stávala tiskárna, již Skorina při své práci využíval.

Pan ministr Makej se zúčastnil rovněž následného zahájení výstavy *Běloruská grafika / současnost a tradice* v Galerii Klementinum. Během akce, kterou pořádala NK, Galerie ARTPLAZ a která se konala pod záštitou Velvyslanectví Běloruska v České republice a Média Společnosti SB. Belarus Dnes bylo Slovanské knihovně a Knihovně Národního muzea předáno patnáct svazků dosud vydaných faksimilií edičního projektu *Knižní dědictví Františka Skoriny*.

Sérii akcí završila vernisáž výstavy *František Skorina a Praha*, kterou pod záštitou Velvyslanectví Litevské republiky uspořádaly NK – Slovan-

ská knihovna a Knihovna Vrublevských Litevské akademie věd ve Vilniusu. Šlo o upravenou a českému prostředí přizpůsobenou verzi výše zmíněné litevské expozice. Ačkoliv jde o kolektivní dílo řady badatelů, o českou podobu se zasloužili zejména Ilja Lemeškin a Petr Voit (oba z Filozofické fakulty UK). Výstava seznámila návštěvníky se Skorinovým životem a dílem, s jeho vztahem k Velkoknížectví litevskému a Čechům i s jeho osobním životem a pozdější prací královského zahradníka. Přehledně byla představena též problematika knihtisku v prostoru střední a východní Evropy první poloviny 16. století, což umožnilo zasadit Skorinův počín do širších evropských souvislostí. Kromě textové části byla výstava bohatá na ilustrace, reprodukce map či ukázky ze vzácných knih. Její součástí byl též výběr skorinian z fondu Slovanské knihovny.

Rok 2017 nebyl prvním, kdy se na půdě NK Skorinův čin připomínal. Roku 1992 – k 500. výročí narození Františka Skoriny – byl vydán sborník textů *Francisko Skoryna v díle českých slavistů*, který připravila Františka Sokolová. V září 1997 pak proběhla výstava a konference *480 let běloruského knihtisku*. Průběh letošních akcí důstojným způsobem navázal na tyto dříve uskutečněné události a byl i vyjádřením úcty a vážnosti, již se František Skorina u současné odborné veřejnosti těší.

LUKÁŠ BABKA | Lukas.Babka@nkp.cz

„Postpravda“ a britské knihovny

Záznamy označené jako „postpravda“ obsahují informace, které zcela neodpovídají skutečnosti a šíří dezinformace na internetových sociálních sítích nebo v médiích. Slovo „postpravda“ (anglicky „post-truth“) bylo v roce 2016 Oxfordskými slovníky vyhlášeno slovem roku.

Záznam, který zcela neodpovídá skutečnosti, není nic nového. V minulosti mohl autor psaného nebo tištěného dokumentu třeba udělat chybu, nebo mohl zakrýt informaci z důvodu diskreditace. Například v křesťanském listu může být napsáno „otec neznámý“, i když jeho jméno je matce známo.

Problém s „postpravdou“

Problém s dnešní „postpravdou“ je ten, že informace neodpovídající skutečnosti jsou ve velkém měřítku a plánovitě šířeny, aby globálně změnily vědomí o skutečnosti. Knihovny a archivy bývaly tradičně zdrojem pro ověřování věrohodnosti záznamů, a dalo by se tedy očekávat, že dnešní knihovny budou pomáhat v rozlišování mezi skutečností a „postpravdou“.

Bohužel tomu tak není, protože v současné době knihovny v Británii z finančních důvodů procházejí existenční krizí. Jejich otevřené hodiny se krátí, na pultech nabízejí méně knih k výběru, pečují o ně méně kvalifikovaných zaměstnanců a některé dokonce zanikají.

Při vstupu do knihovny spatří dnes uživatel napřed plné stoly s počítači a jenom málo čtenářů u pultů s knihami. Přístup k internetu prostřednictvím knihovny je sice dobrá služba, ale nijak neřeší problém ověřování „postpravdy“. V tisku se diskuze o „postpravdě“ týká většinou politické stránky problému. O roli knihoven se v souvislosti s ní hovoří málo.

Doporučení, jak odhalit „postpravdu“

Mezinárodní knihovnická organizace IFLA vydala prohlášení, ve kterém radí knihovnám, jak ověřovat, co je a není „postpravda“ (<https://www.ifla.org/publications/node/11174>).

Navrhuje metodu skládající se z osmi částí: 1. posoudit pramen, ve kterém se zápis nachází; 2. přečíst více než jenom název; 3. ověřit autora; 4. ověřit odkazy; 5. ověřit datum zápisu; 6. zhodnotit, zda se nejedná o vtip; 7. uvážit vlastní předpoklady; 8. zeptat se odborníků.

Některé knihovny, například univerzitní knihovna v Newcastle, upozorňují na tuto metodu IFLA čtenáře (<http://libguides.ncl.ac.uk/fakenews/spot-fakenews>).

Dlouhá internetová stránka Britská knihovna (The British Library) shrnuje zdroje informací o „fake information“ (<http://blogs.bl.uk/thenewsroom/st-pancras-intelligence/>). Dodává, že ve svobodné společnosti je důležité, aby lidé mohli vyjadřovat své názory, i když s nimi druzí nesouhlasí.

Také knihovna Sněmovny lordů Britského parlamentu vydala dokument vyjadřující znepokojení nad otázkou „fake information“. Této otázce se věnuje rovněž parlamentní výbor Culture, Media and Sport Committee. Výsledky jeho práce zatím nebyly zveřejněny. Sociální média ovlivňují rozšiřování informací bez redakční kontroly. Je žádoucí, aby si uživatelé osvojili kritický přístup k informacím (<http://researchbriefings.parliament.uk/ResearchBriefing/Summary/LIF-2017-0040>).

V knihovnické asociaci CILIP se problému věnuje skupina „Information Literacy Group“ (<https://www.cilip.org.uk/about/special-interestgroups/information-literacy-group>).

Tento krátký přehled ukazuje, že teoreticky jsou si knihovníci dobře vědomi svého úkolu v souvislosti s kontrolou „postpravdy“. Nedostatek finančních prostředků jim však neumožňuje, aby se tím více zabývali.

SYLVA ŠIMSOVÁ, Londýn

Hájit knihovnictví jako celek

Advokacie neboli obhajoba knihoven, co to vlastně je? Proč se jí v USA zabývají desítky let a u nás to teprve začíná být téma? A co si z americké „library advocacy“ můžeme dobrého vzít do naší praxe? Odpovědi na tyto otázky mě moc zajímaly a pátrala jsem, kdo by je uměl zodpovědět. Dostala jsem skvělý tip na Hanu Landovou, ředitelku Studijního a informačního centra České zemědělské univerzity v Praze a také předsedkyni výkonného výboru Asociace knihoven vysokých škol ČR.

- V Kanadě i v USA je, řekla bych, daleko výraznější role knihovny jakožto bezpečného místa, útočiště, kam mohou děti chodit ve svém volném čase. Nejen že to tak vnímají nebo chtějí knihovníci, ale především to opakovaně v různých výzkumech zdůrazňují rodiče.
- Americká knihovnická asociace (ALA) se věnuje advokacii průběžně. V dobách klidu si zajišťuje dobré jméno a spojence pro doby krize. Představuje knihovny v médiích a veřejných diskusích v dobrém světle a ve spojení se zásadním užitekem pro společnost.
- Chybí nám hlavně rovina trvalé propagace knihoven. ...Problém je, že za knihovnictví jako celek nikdo nedělá PR.

Hana Landová

Foto: Jana Římanová

Hanka, vy jste žila několik let v Kanadě. Jaké je kanadské knihovnictví? Co má s naším společného a v čem se liší?

Znám hlavně knihovny v Torontu, kde jsem tři roky žila. Torontská městská knihovna má desítky poboček a každá z nich je jiná. Jaké je okolí, komunita kolem knihovny, taková je knihovna. A nebo obráceně – když si chcete udělat obrázek o komunitě, která ve čtvrti žije, zajdete do knihovny. Některé pobočky mají fond v čínštině, jiné ve španělštině. Servis pro imigranty, zejména ty nově příchozí, je jednou z nejdůležitějších služeb knihovny. Knihovníci v rámci svých běžných služeb připravují nejen jazykové kurzy, ale i semináře s tématy, jak se ucházet o práci, kde najít nabídky práce, jak si připravit životopis. Také jsou vytvářeny odpolední programy pro děti, za-

měřené na psaní domácích úkolů a přípravu do školy. Pro děti ale knihovna zajišťuje i další aktivity pro volný čas.

U nás knihovny taky chystají pro děti nabídku pro volný čas. Vypadá to v Kanadě jinak?

V Kanadě i v USA je, řekla bych, daleko výraznější role knihovny jakožto bezpečného místa, útočiště, kam mohou děti chodit ve svém volném čase. Nejen že to tak vnímají nebo chtějí knihovníci, ale především to opakovaně v různých výzkumech zdůrazňují rodiče. Knihovna je útočištěm, kam se děti stahují po škole, aby neběhaly po ulicích, kde není zdaleka tak bezpečno jako v českých městech, a to včetně Prahy. Toto zatím čeští rodiče tak silně nevnímají. Je to zřejmě dobrá známka bezpečnosti našich měst. Ale

myslím, že bychom i u nás mohli tento aspekt více zdůrazňovat. Jde to tak trochu ruku v ruce s důrazem na komunitní roli knihovny – knihovna už dávno není jen půjčovna knížek, ale bezpečný prostor, kde vám a vašim dětem bude dobře. Když se ještě vrátím do Kanady: velmi důležitý je i aspekt bezplatnosti služeb knihovny – v Torontu každý, kdo má ve městě trvalé bydliště, může využívat všechny služby knihovny zdarma.

Nás v tomto seriálu zajímá hodnota knihoven a schopnost tu hodnotu vysvětlovat našemu okolí. Mají na to v Americe nějaký recept?

Americké a některé kanadské knihovny jsou sdruženy v American Library Association (ALA), Americké knihovnické asociaci. ALA existuje už od roku 1876, je to největší a nejstarší knihovnická organizace na světě, má 62 000 členů. Za dobu své existence si vypracovala mnoho způsobů, jak prosazovat zájmy knihoven. Má samostatný výbor pro obhajobu knihoven, zástupci asociace vyjednávají za knihovny na národní úrovni, dělají velké kampaně. S nástupem Donalda Trumpa nastala v USA kritická situace pro všechny paměťové instituce, protože nová vláda navrhla snížení jejich rozpočtů o třetinu, a to je situace, kdy je mimořádně důležité, aby knihovny hovořily jedním jazykem. Ve chvíli, kdy byl zveřejněn návrh rozpočtu na rok 2018, Asociace byla schopna během chvíle dostat do médií kritická vyjádření, podnitit velké firmy, aby lobbovaly u senátorů, a dokonce dát jednotlivým knihovníkům návod, jak mohou oslovit své volené zástupce.

Jak takový návod vypadá?

Kontakty na jednotlivé okrsky! Každý má nějakou tetu, strejdu, babičku. Může se s nimi domluvit a pak střídavě volat svému senátorovi, říci mu své argumenty, ukázat tato čísla. E-maily neposílajte, volejte, anebo za ním přímo zajděte do jeho kanceláře.

To už je tedy advokacie nebo lobbying ve chvíli krize! Co ale dělat, když ještě nenastala? U nás se knihovní rozpočty snižují po jednotlivých procentech a dosud nikoho nenapadá, že knihovny nepotřebuje...

ALA se snaží, aby si hodnoty knihovny byli vědomi její uživatelé – jednotliví lidé, ale i firmy,

školy, instituce. Sbírá jejich názory a zároveň je formuje nebo formuluje i pro ostatní. Učí ty, které o hodnotě knihovny nenapadne přemýšlet, aby si tu hodnotu zformulovali. Podívejte se např. na iniciativu *I love libraries*.¹ Vysvětluje a propaguje hodnotu knihoven, vysvětluje lidem, jak mohou knihovnu poškodit rozpočtové a jiné zásahy, a učí je, jak se za svou knihovnu postavit nebo pro ni něco udělat. ALA dělá advokacii průběžně. V dobách klidu si zajišťuje dobré jméno a společenství pro doby krize. Představuje knihovny v médiích a veřejných diskusích v dobrém světle a ve spojení se zásadním užtkem pro společnost.

Jak to vypadá prakticky?

Jeden vzdělávací projekt pro knihovníky se jmenuje *Advocacy University*. Ten obsahuje řadu, řekla bych desítky nástrojů pro to, aby knihovníci byli schopni promluvit za svou knihovnu a vysvětlit její hodnotu. Najdete tam rady, jak najít hlavní sdělení své informační kampaně, jak pracovat s médii, když se ocitnete v potížích se zřizovatelem, jsou tam návody z oblasti lobbyingu nebo pořádání velkých akcí. Přečtete si tam seznam témat, o kterých mluvit s médii, úředníky nebo politiky – a také návod, jak o nich mluvit, jak najít a být si vědom cíle takového rozhovoru. Je tam i jednoduchý kalkulátor hodnoty knihovny, který převede vaše odvedené služby na peníze, tedy na číslo, které je politikům a úředníkům velmi srozumitelné.

Je to použitelné i v našich knihovnách?

Je to něco, co je třeba mít připravené. Mít nápady a mechanismy, kontaktní seznamy. Ve chvíli, kdy se něco řeší, když třeba přijde na řadu krácení rozpočtů, na to být připraven. Musí to jít nějak shora, aby lidé v pravý čas dostali návod a věděli: *Jasně, zavolám, napíšu, promluví!* Bývají tam i argumenty, které se dají použít například při diskusi se starostou.

Myslíte, že to je zásadní věc, která nám dnes chybí?

Chybí nám hlavně rovina trvalé propagace knihoven. SKIP organizoval již několik kampaní, třeba *Přečtete si to dřív než Hollywood*. Ale to byla izolovaná akce, stejně jako *Knížka pro prvňáčka*

¹ <http://www.ilovelibraries.org/>

nebo *Noc s Andersenem*. Problém je, že za knihovnictví jako celek nikdo nedělá PR. Témat, jež by se měla využít, je nekonečná řada: digitální gramotnost, bezpečnost na internetu, mediální gramotnost a další. Podívejte se třeba na novou kampaň ALA, která se jmenuje *Libraries Transform*. Mně se hrozně líbí, jak je udělaná. Zdůvodní, proč se to vůbec dělá. Natočí vysvětlující videa pro management knihoven. Zpracují se sady výborných propagačních materiálů, které jednotlivé knihovny jen vezmou, upraví je a využijí. Nám chybí nějaký centrální tým, který by vybíral témata, umisťoval je do médií a veřejné diskuse, chystal se spolu s profesionály na komunikaci, připravoval grafický design a propagační materiály, mluvil za knihovny jako celek. Je nám ale jistě všem jasné, že toto nejde zajistit bez profesionálního – myšleno placeného – týmu, který se naplno věnuje jen této problematice. A to v Česku, kde knihovnické profesní organizace fungují v podstatě výhradně na dobrovolnické bázi, zatím není myslitelné. Museli bychom najít nějaký kompromis.

Má smysl budovat společnou značku, kterou by sdílely knihovny různých zřizovatelů a poslání?

Určitě má smysl budovat dobré jméno knihovny – ne jednotlivé organizace, ale knihovny jako instituce, značky spolehlivosti a kvality. Teď jsem o tom slyšela zmínky např. v souvislosti s *Centrálním portálem knihoven*, ale jistě by to mělo probíhat i mimo něj. Když už věnujeme tolik času, peněz a úsilí do vybudování společného portálu, věnujme ještě něco navíc do péče o dobré jméno knihoven a jejich systematickou prezentaci. A tady bych také zdůraznila možnost propojit zájmy všech typů knihoven. Často se oddělují vysokoškolské a specializované knihovny od knihoven veřejných. Jistě, některé cíle jsou odlišné, ale mnohem více jich je společných. A když k nám do Suchdola přijde student, rád mu také doporučíme pobočku městské knihovny v blízkosti místa, kde bydlí. A jsme rádi, že se takto třeba mimopražský student dozví, kde se nachází a co mu může nabídnout. V tuhle chvíli je čas hájit knihovnictví jako celek a vysvětlovat smysl a užitek celého systému.

VERA ONDŘICHOVÁ | vera.ondrichova@gmail.com

Neušlo nám

Knížka pro prvňáčka podesáté

SKIP ČR vyhlašuje desátý ročník projektu na podporu čtenářské gramotnosti *Už jsem čtenář – Knížka pro prvňáčka*. Cílem projektu je rozvoj čtenářských návyků žáků již od prvního ročníku školní docházky. Do projektu přihlašuje letošní žáci prvních tříd základních škol veřejná knihovna ve spolupráci se školami v místě působnosti knihovny. Veřejná knihovna musí být institucionálním členem SKIP ČR. Pro desátý ročník bude v dubnu 2018 vydána kniha spisovatelky Evelyny Koubové a ilustrátorky Radomíry Kielbergerové **Bráchova bota**, kterou vybrala odborná porota z letošního soutěže pro spisovatele a ilustrátory (pozn. red.: o historii projektu viz Čtenář, 2017, roč. 69, č. 5, s. 179 a 4. s. obálky).

Vzhledem k finanční situaci bude počet knížek zdarma pro jednotlivé přihlášené knihovny opět omezen. Pracovníci knihoven ve spolupráci s učiteli si sami vytvoří klíč, podle kterého budou knihy přidělovat (nejlepším čtenářům, nejlépeším návštěvníkům knihoven, knížky obohatí fond školních nebo třídních knihoven aj.). Knihovnám a školám nabídneme možnost určitý počet knížek navíc odkoupit za velmi přijatelnou cenu (20 Kč). Tento údaj bude uveden v přihlášce (<http://skipcr.cz/akce-a-projekty/formulare/knizka-pro-prvnacka-prihlaska>).

Veškeré nové informace o průběhu projektu budou průběžně uveřejňovány na webu SKIP a zesílaný prostřednictvím elektronické konference Andersen. Knihovny zúčastněné v projektu naléhavě žádáme, aby se do konference Andersen přihlášily a průběžně sledovaly zveřejňované novinky. Zabrání se tak křížení a ztrátě informací. Více naleznete na <http://skipcr.cz/akce-a-projekty/akce-skip/projekt-uz-jsem-ctenar-knizka-pro-prvnacka/projekt-uz-jsem-ctenar-knizka-pro-prvnacka-2017-2018/>.

ROMAN GIEBISCH | roman.giebisch@nkp.cz

Lektorník odemyká knihy a probouzí dětskou zvědavost

V knihovnách narůstá hlad po kvalitních edukativních programech, jejichž předmětem je práce s knihou. Vedle populárního *Listování* můžete do knihovny zavítat na literární besedy a čtení s autory. Jsou i další cesty, jak aktivně pracovat s aktuálními publikacemi, které si zaslouží pozornost čtenářů?

→ V centru stojí kniha, kterou lektor společně s dětským publikem prozkoumává za pomoci pracovních listů a aktivizačních technik. Holky a kluci přehrávají scénky, promýšlejí alternativní příběhy a učí se porozumět kontextu.

Dostat děti ke čtení a vysvobodit je z náruče informačního zahlcení se stává čím dál větším problémem. Jak tedy pracovat s knihou a informacemi a zároveň přivést děti do knihovny? Pestrou nabídku samozřejmě připravují sami knihovníci, ale ti jsou zároveň vytíženi množstvím dalších úkolů a nemohou věnovat přípravě programu k jedné knize desítky hodin.

Vznik a obsah Lektorníku

Na počátku bylo slovo. Lektorník. Projekt *Lektorník* vznikl pod odborným dohledem spisovatelky a metodičky Kláry Smolíkové. Smyslem programů je atraktivně představit zajímavé tituly, kterým se samotní autoři nemohou nadále aktivně věnovat, byť by sami chtěli. Prvním impulzem byla prosba ilustrátora a spoluautora knihy *Obrázky z moderních československých dějin* Lukáše Fibricha, zda by nešlo knihu nějak více aktivně představit dětskému publiku. Klára Smolíková oslovila na podzim 2016 studenty knihovnictví a příbuzných oborů, kteří měli lektorskou zkušenost například z muzejních edukačních programů, a společně vytvořili unikátní vzdělávací formát vhodný pro školy a knihovny.

V centru stojí kniha, kterou lektor společně s dětským publikem prozkoumává za pomoci pracovních listů a aktivizačních technik. Holky a kluci přehrávají scénky, promýšlejí alternativní příběhy a učí se porozumět kontextu. Přestože mají čtenáři pocit, že si hrají, programy nejen otvírají témata jednotlivých knih, ale souběžně rozvíjejí čtenářskou a informační gramotnost.

Organizace a nabídka

Organizační stránky se ujal student knihovnictví (a autor tohoto článku) Ladislav Svatoš. Dále jsou zapojeni čtyři další studenti na pozici lektorů. Lektorník má své webové i facebookové stránky. Na jaře tohoto roku se začaly po domluvě s Městskou knihovnou v Praze nabízet programy ke komiksové knize *Obrázky z moderních československých dějin* Jiřího Černého a ilustrátora Lukáše Fibricha jednotlivým pobočkám a ohlas byl veliký. Naštěstí lektori svými výkony očekávání knihovníků a učitelů neklamali. Úspěchu programů nahrává i samotná kniha, která neotřelým způsobem přibližuje mladým čtenářům moderní československé dějiny a po právu obdržela v tomto roce cenu *Suk – čteme všichni* za přínos k rozvoji dětského čtenářství.

Málokteré dítě si dovede představit, jak se asi žilo jeho vrstevníkům v dobách socialismu – jak lidé nakupovali, co směli a nesměli říkat, jak trávili kluci a holky volný čas. Program *Jak se žilo klukům a holkám z socialismu* otvírá brány času do dob (ne)dávno minulých. Druhý program *Kdo tu visel na zdi v rámu* nahlíží na jednotlivá

Pomeranče budou, ale až na Vánoce – žáci si na vlastní kůži vyzkoušeli, jaké to bylo stát ve frontě a čekat na podpultové zboží

Foto: archiv Lektorníku

prezidentská období z let 1945–1989 edukativně dramatickým rámcem a slibuje účastníkům nevšední zážitek. Naprosto ojedinělým programem je příběh bratří Mašinů. *Jak bys příběh bratří Mašinů vyprávěl ty?* Motivace, morálka, psychologie a dobové reálie. Program pro otrlé ukazuje, jak by se žáci zachovali na místě hlavních protagonistů.

Úspěch s programy na motivy *Obrázků z moderních dějin* na sebe nenechal dlouho čekat a bylo jen otázkou času, než se lektorský tým vydá zdolávat další metu. Tou byly mateřské školy. Vytvořit interaktivní a dramatický program pro nejmenší byla výzva, které se lektori nezalekli. Program *Medvídek Lup: Pohraj si s komiksovým rokem* a *Každý má svou básničku* pracují s rozvojem grafomotoriky a jemné motoriky. Lektori vtáhnou děti přímo do příběhu a všichni si projdou řadou pohybových, poznávacích i výtvarných aktivit, které se spolu s básničkami či dramatickými scénkami spojí do jednoho veselého pásma.

Jiří Walker Procházka je dnes fenomén na poli fantastické literatury. Jak takový spisovatelský proces vůbec probíhá? Lektorníku se podařilo navázat s panem Procházkou spoluprací a on nechává žáky ve svém programu nahlédnout pod pokličku procesu psaní. Je psaní zábava nebo horor? A to zdaleka není všechno. Na podzim bychom rádi oslovili knihovny s workshopy *Komiksy hravé i dravé* realizovanými ve spolupráci s nakladatelstvím Crew.

Účastníci programu *Kdo tu visel na zdi v rámu* se pokoušejí seřadit prezidenty, jak šli po sobě ve funkčních obdobích

Potenciál knih

Lektorované programy v knihovnách využívají knihovního fondu a síly knižního média, které v kombinaci s pracovními listy a prezentací dokáží udržet pozornost dětí po celou dobu devadesáti minut. Více informací lze nalézt na oficiálních stránkách www.lektornik.cz, kde si vedle fotek a anotací programů přečtete také ohlasy žáků, učitelů nebo knihoven. Potenciál programů založených na knihách je velký a neměl by se podceňovat. Třeba se mezi ně jednoho dne vedle *Listování* a divadel zařadí jako další evergreen i profesionální lektorované programy.

LADISLAV SVATOŠ | Ladislav.Svatos@email.cz

Projekt *Česká knihovna*

Chcete obohatit svůj knihovní fond o umělecká díla české literatury, tuzemskou ilustrovanou tvorbu pro děti a mládež, vědecká díla o literatuře a přitom neutratit žádné prostředky ze svého rozpočtu? Velikou pomocí vám může být projekt *Česká knihovna*. Existuje již od roku 1999 a těm, kteří se s ním ještě nesetkali, se ho pokusím trochu přiblížit.

→ **Řada nakladatelství, která vznikla po roce 1989, a zejména nepřeberné množství vydávaných publikací výrazně ovlivňují skladbu nabízených titulů v knihkupectvích. Pro své zákazníky odebírají převážně tzv. komerční tituly, a knihovny se proto nesetkávaly s nabídkou původní české tvorby v potřebném rozsahu.**

Projekt je finančně dotovaný Ministerstvem kultury ČR (MK ČR). Podporuje odbyt nekomerčních a komerčně problematických titulů výše uvedeného zaměření a jejich distribuci do veřejných profesionálních a vybraných vysokoškolských knihoven evidovaných podle zákona č. 257/2001 Sbírky.

Zrod a realizace projektu

U zrodu projektu stály paní Jitka Uhdeová z brněnského nakladatelství Atlantis a spisovatelka Eva Kantůrková, která tehdy pracovala na MK ČR jako ředitelka knižního odboru. Inspirovaly je podobné projekty ve skandinávských zemích. Iniciátorkám šlo především o podporu české produkce, zejména nové české literární tvorby, a o její zajištění pro síť veřejných knihoven. Řada nakladatelství, která vznikla po roce 1989, a zejména nepřeberné množství vydávaných publikací výrazně ovlivňují skladbu nabízených titulů v knihkupectvích. Pro své zákazníky odebírají převážně tzv. komerční tituly, a knihovny se proto nesetkávaly s nabídkou původní české tvorby v potřebném rozsahu. Dalšími cíli projektu tedy bylo a nadále je jednoduchým a ekonomicky efektivním způsobem podpořit nakladatelství,

která vydávají zejména původní českou literaturu, a zároveň pomoci knihovnám rozšířit jejich knihovní fondy o tyto nekomerční tituly.

Do roku 2006 projekt zajišťoval Odbor umění a knihoven MK ČR a Moravská zemská knihovna v Brně (MZK), resp. její organizační složka Technické ústředí knihoven, dnes oddělení Česká knihovna. Od roku 2007 celý projekt realizuje a komplexně zajišťuje MZK, oddělení Česká knihovna. Projekt probíhá ve dvou kolech. V prvním kole dochází k vyhlášení projektu pro nakladatele, druhé kolo je určeno knihovnám.

Vyhlášení: 1. část – pro nakladatele

Začátkem kalendářního roku vyhlásí MZK z pověření MK ČR na svých webových stránkách výběrové řízení pro nakladatele. O vyhlášení projektu je informován Svaz českých knihkupců a nakladatelů (SČKN), odkaz je také zveřejněn na webových stránkách ministerstva (nakladatelé, kteří se již v minulých letech projektu zúčastnili, jsou e-mailem informováni o novém ročníku). Nakladatelé potom nabízejí do projektu za velkoobchodní ceny svou knižní produkci pro daný rok projektu, která vyšla v roce předešlém. Pro vaši představu: každoročně se zapojí 50–60 nakladatelství s celkovou nabídkou, která čítá kolem 500 titulů.

Příhlášky titulů potom musí pracovníci oddělení Česká knihovna ověřit a zpracovat, aby připravili podklady pro členy Literární rady a také její jednání. Na základě zkontrolovaných přihlášek nakladatelů vybere v prvním čtvrtletí Literární rada – tvoří ji zástupci MK ČR, knihoven, Ústavu pro českou literaturu AV ČR, univerzitních pracovišť – tituly vhodné do nabídkového

Příprava zásilek na rozeslání do knihoven

Foto: Marcela Bugnerová

seznamu pro knihovny. Literární rada je poradním orgánem ředitele MZK. S výsledky jejího jednání jsou seznámena všechna nakladatelství doporučeným dopisem.

Vyhlášení: 2. část – pro knihovny

Poté následuje druhá část projektu – pro knihovny. Projekt byl původně určen pouze profesionálním veřejným knihovnám, od roku 2001 se mohou zapojit i knihovny vysokých škol. Je tedy určen pro profesionální veřejné knihovny a knihovny vybraných vysokých škol, které jsou veřejně přístupné a jsou zaregistrované v evidenci knihoven na MK ČR. Vyhlášení projektu pro knihovny je zveřejněno na webových stránkách MZK i na stránkách MK ČR. Informace o *České knihovně* jsou také uvedeny v elektronických konferencích Knihovna, Region a Andersen.

Rovněž knihovny, které se v předchozích letech projektu zúčastnily, jsou osloveny e-mailem a jsou jim přiděleny konkrétní přihlašovací údaje do webové aplikace *České knihovny*. Nové knihovny se musí do aplikace zaregistrovat samy. Knihovny mají každoročně určen finanční limit, za který si mohou knihy objednat v základní řadě a k tomu mají ještě možnost doobjednat si určitý počet knih z rezervy.

Po sumarizaci požadavků knihoven zasílá oddělení Česká knihovna nakladatelům závazné objednávky na jednotlivé tituly. Jelikož se musí

finanční prostředky na projekt vždy vyčerpat do konce kalendářního roku, je povinností nakladatelů dodat knihy do MZK v daném roce. Po obdržení knih od nakladatelů rozesílá MZK knihovnám zásilky s objednanými knihami a výdejkami/dodacími listy. Knihovny po obdržení publikací zasílají zpět kopii dodacího listu s potvrzením o převzetí a s přírůstkovými čísly, pod kterými je zapsaly do své evidence.

Prospěšnost projektu

Knihovny hodnotí projekt *Česká knihovna* velmi kladně. Ostatně letošní už 19. ročník dokazuje jejich trvalý zájem o zapojení. Umožňuje jim doplnit fondy kvalitní literaturou. Jde o důležitý zdroj obohacení knihovních fondů zejména malých a středně velkých profesionálních knihoven, o čemž jednoznačně hovoří čísla: za 18 let trvání projektu obdržely knihovny (průměrně se každoročně zapojilo cca 650 knihoven) 289 619 publikací za 54 470 232 korun; celková částka vynaložená na projekt včetně nákladů na distribuci činila 63 133 617 korun.

Pokud vás tato aktivita zaujala a splňujete podmínky projektu, těšíme se, že se v příštím ročníku do projektu *Česká knihovna* také zapojíte. Bude vyhlášen na webových stránkách MZK nejspíše v průběhu měsíce dubna 2018.

ZDEŇKA MACHKOVÁ | ceskaknihovna@mzk.cz

Vzpomínka na doktora Evžena Lukeše (1925–2017)

*E. Lukeš s pracovníky knihovny
Uměleckoprůmyslového musea (nedatované foto
z druhé poloviny 80. let)* Foto: archiv Knihovny UPM

S doktorem Lukešem jsem se poprvé setkala v roce 1960, kdy jsem byla jako posluchačka knihovnictví na Filozofické fakultě UK na exkurzi ve Státní pedagogické knihovně. Tehdy jsem ještě netušila, že se za dvanáct let stane mým šéfem. Přijal nás tehdy – všechny posluchače – velice přátelsky a zajímavě vyprávěl o literatuře. Už tehdy mne zaujalo, že jeho pracovna byla plná knih nejen v regálech, ale stály v kupkách na všech volných plochách. To bylo pro něho velice typické, a jak jsem později zjistila, jako velký milovník knih je hojně nakupoval a shromažďoval. Kamkoli přijel, neopomněl navštívit místní antikvariát.

PhDr. Evžen Lukeš se narodil 11. září 1925 v Praze. Po maturitě v roce 1945 studoval na FF UK. V letech 1945–1947 též vystudoval Státní knihovnickou školu. V Národní knihovně pracoval od roku 1953 v oddělení doplňování knihovního fondu, v oddělení věcné katalogizace a také v redakci Bibliografického katalogu. V roce 1957 převzal budování retrospektivní bibliografie. Na tomto poli pěstoval především kontakty s Maticí slovenskou. Měl vřelý zájem o slovenskou literaturu.

Od roku 1959 pracoval ve Státní knihovně J. A. Komenského v oddělení akvizice a katalogizace. Spolupracoval při budování sítě školních knihoven, přednášel v odborných kurzech pro knihovníky. V roce 1970 se mne ptal na poměry

v Uměleckoprůmyslovém museu, kde jsem už řadu let pracovala, protože se hodlal ucházet o uvolněné místo ředitele knihovny. Ráda jsem mu sdělila, že v muzeu jsou velmi slušné poměry ve srovnání s některými jinými pracovišti, poplatnými tehdejší normalizační době. Do muzea nastoupil roku 1971 a do roku 1990, kdy odešel do důchodu, vedl jeho knihovnu. Vstoupil tak do světa muzejních knihovníků a setkal se s typickými problémy muzejních knihoven. V tomto období se začala formovat komise muzejních knihovníků, jejíž založení inicioval tehdejší ředitel Knihovny Národního muzea dr. Jaroslav Vrchotka. Komise byla ustavena v roce 1971 při Muzeologickém kabinetu Národního muzea a doktor Lukeš byl jedním z jejích zakládajících členů. Komise každoročně pořádala seminář k problémům muzejního knihovnictví a přes různé změny ve svém organizačním ukotvení pracuje dodnes. Doktor Lukeš se seminářů vždy účastnil. Když to šlo, brávil s sebou i své spolupracovníce. Bohužel, poslední dva roky chyběl. Postrádali jsme jeho vyprávění různých zajímavých historek z knihovnického prostředí, založených na jeho dobré paměti. Škoda, že svoje vzpomínky nikdy nese-psal. Během svého působení v knihovně Uměleckoprůmyslového musea vybudoval její depozitář v Chvatěrubech.

Ještě jako důchodce vypomáhal v knihovně Nejvyššího kontrolního úřadu a v knihovně Památníku národního písemnictví. Byl velmi společenský, měl spoustu známých a byl všude, kde se něco důležitého dělo. Vždy měl velký zájem o veškeré dění v knihovnictví, což se projevilo rovněž i ve velkém úsilí při obnovování SKIP po roce 1989, při kterém osvědčoval své organizač-

ní schopnosti. Za celoživotní práci v knihovnictví byl v roce 2000 oceněn Medailí Z. V. Tobolky.

Jako šéf byl velkorysý, dovedl rozlišit podstatné věci od méně důležitých. Řada knihovníků na něj bude ráda vzpomínat. Mnoho z nich se s ním setkalo už za svých studií; vedl řadu diplomových prací, zasedal v maturitních komisích, též seznamoval studenty s praxí v knihov-

nách, ve kterých působil. Zajímal se o jejich problémy a řadě z nich pomohl najít pracovní uplatnění. Nepřestal se s nimi stýkat ani později.

Doktor Evžen Lukeš zemřel 18. září 2017 v pozeňnaném věku 92 let. V jeho osobě odešla jedna z významných osobností českého knihovnictví. Budeme ho postrádat.

JARMILA OKROUHLÍKOVÁ
okrouhlikova@upm.cz

Ministerstvo kultury – Odbor umění, literatury a knihoven vyhlašuje výběrové dotační řízení pro rok 2018

na poskytnutí dotací provozovatelům knihoven evidovaných dle zákona č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon), ve znění pozdějších předpisů,

a pro spolky podle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, jejichž hlavním účelem je knihovnická a informační činnost či jejich podpora,

pro podprogram VISK 3 a Knihovnu 21. století též pro zájmová sdružení právnických osob podle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, jejichž hlavním účelem je knihovnická a informační činnost či jejich podpora

na nekomerční projekty z oblasti knihoven.

1) Program Veřejné informační služby knihoven – VISK

VISK 1 – Koordinační centrum programu a implementace Konceptu rozvoje knihoven v ČR,

VISK 2 – Mimoškolní vzdělávání knihovníků v oblasti ICT,

VISK 3 – Informační centra knihoven,

VISK 5 – RETROKON,

VISK 6 – Memoriae Mundi Series Bohemica,

VISK 7 – Kramerius,

VISK 8 – Informační zdroje,

Linie A – Zajištění dostupnosti informačních zdrojů formou multilicencí,

Linie B – Zpřístupnění informačních zdrojů prostřednictvím Jednotné informační brány, oborových informačních bran a Centrálního portálu knihoven,

VISK 9 – CASLIN a Národní autority ČR

2) Dotační řízení Knihovna 21. století – K 21

(podpora práce s národnostními menšinami a integrace cizinců, podpora všeobecné dostupnosti knihovnických služeb pro občany se zdravotním postižením, kulturní, výchovná a vzdělávací činnost)

Příhlášky a stanovené podmínky na adrese:

Ministerstvo kultury, odbor umění, literatury a knihoven

Maltézské náměstí 1, 118 11 Praha 1 – Malá Strana

<https://www.mkcr.cz/>

VISK též na: <http://visk.nkp.cz/>

Knihovna 21. století též na: <http://ipk.nkp.cz/programy-podpory/knihovna-21.-stoleti-k21>

Bližší informace: Mgr. Petra Miturová, tel.: 257 085 216 (VISK 1,2,5,6,7,8,9)

Mgr. Zuzana Švastová, tel.: 257 085 357 (VISK 3, K21)

PhDr. Vít Richter, tel.: 603 223 627

!!! Uzávěrka: 10. prosince 2017 !!!

Sbírka na obnovu Ústřední knihovny Mosulské univerzity

Knihovna Filozofické fakulty UK ve spolupráci s Člověkem v tísní vyhlásila v termínu od 2. října 2017 do 31. prosince 2017 veřejnou peněžní sbírku na obnovu Ústřední knihovny Mosulské univerzity v Iráku, která byla v letech 2014–2016 téměř zcela zničena během bojů mezi koaličními silami a takzvaným Islámským státem.

Univerzita v Mosulu byla založena roku 1967. Se svými 23 fakultami, 45 000 studenty a 4000 akademiky je to druhá největší univerzita v Iráku. Po ovládnutí Mosulu tzv. Islámským státem byla roku 2014 uzavřena. Pod vedením islamistů dále fungovaly pouze čtyři fakulty: lékařská, farmaceutická, stomatologická a ošetrovatelství. Samotné chemické laboratoře se používaly na výrobu bomb. Části vyučujících se podařilo pokračovat ve výuce v motelech sousedních měst.

Knihovna za vlády tzv. Islámského státu

Sama Ústřední knihovna byla založena krátce po založení Mosulské univerzity. Jejím základem byly darované fondy 60 největších soukromých knihoven města. Postupně se knihovna s více než milionem dokumentů (včetně vzácných rukopisů a starých tisků) stala jednou z nejvýznamnějších knihoven na Blízkém východě. Zároveň poskytovala studentům a pedagogům univerzity veškeré informační zázemí potřebné ke studiu a výuce. Během nadvlády tzv. Islámského státu byla knihovna soustavně devastována. Spáleny nebo zničeny byly takřka veškeré knihovní fondy i vybavení knihovny. Docházelo k nebyvalému systematickému ničení knih, kterému neunikly unikátní rukopisy a staré tisky ani současná odborná literatura. V samotném závěru okupace utrpěla knihovna nejtěžší škody a byla téměř úplně zničena bombardováním.

Tehdy se totiž stala cílem i pro vládní irácké ozbrojené síly a koaliční vojska, protože bojovníci Islámského státu využívali univerzitní kampus jako opevněnou základnu.

Město Mosul se podařilo definitivně osvobodit v červenci 2017 a ihned začaly snahy o jeho obrodu včetně obnovy Ústřední knihovny Mosulské univerzity. Fungující univerzitní knihovna je institucí, která vytváří vhodné podmínky ke studiu, výuce a vědeckému bádání a prostřednictvím knih a dalších dokumentů je informačním zázemím, které umožňuje lidem získávat vzdělání. Právě kvalitní vzdělání je jedním z důležitých předpokladů pro zajištění stability a rozvoje v blízkovýchodním regionu, který v posledních letech, bohužel, není příliš bezpečným místem pro život. Bude-li země bezpečná k životu, budou v ní lidé zůstat a nebudou nuceni ze svých domovů nikam odcházet. Od července 2017, kdy se podařilo Mosul definitivně osvobodit, jsou Mosulská univerzita a její knihovna na novém začátku a potřebují pomoc. Cílem sbírky je tedy pomoci knihovně znovu fungovat tak, jak fungovala od svého založení v roce 1974 až do roku 2014.

Sbírka na knihovnu

S nápadem na vyhlášení sbírky přišli na jaře 2017 pracovníci Knihovny Filozofické fakulty Univerzity Karlovy. Iniciativa je vyjádřením jejich profesní i lidské solidarity s těžkou situací ko-

Foto: archiv Člověk v tísní

legů v Mosulu. Od prvotního nápadu – sbírky knih a jejich poslání do Mosulu – se postupně pracovalo k myšlence uspořádat mezi knihovníky sbírku finanční, která by mosulským knihovníkům umožnila nákup základního vybavení. Postupně se však k akci začali přidávat další lidé a instituce a myšlenka sbírky se začala rozrůstat. Velmi aktivně se do organizace zapojili studenti FF UK, konkrétně pak Spolek studentů Ústavu Blízkého východu a Afriky Madžlis. S počtem pomáhajících lidí se začaly objevovat i nápady, jak sbírku podpořit, které nakonec vyústily v doprovodný program sbírky. Původní myšlenka pomoci knihovníkům knihovníkům se tak rozrostla o pomoc studentů, studentům, učitelům učitelům – nebo zkrátka lidem lidem. Protože však s pořádáním dobročinných sbírek knihovníci neměli žádné zkušenosti, obrátili se na organizaci Člověk v tísní. Tato společnost se k iniciativě připojila a díky mnohaletým zkušenostem s organizováním charitativní činnosti sbírku umožnila zrealizovat. Je zároveň provozovatelem bankovního účtu sbírky a garantem její důvěryhodnosti. Člověk v tísní působí v Iráku již od roku 2003, přímo v Mosulu má své spolupracovníky a také cenné kontakty mezi místními lidmi.

Peníze, které se prostřednictvím sbírky podaří vybrat, budou předány přímo oficiálnímu zastoupení Ústřední knihovny Mosulské univerzity. Předání vybraných peněz do správných rukou zajistí přímo organizace Člověk v tísní. Konkrétní vy-

Pohled do interiéru zcela zničené Ústřední knihovny Mosulské univerzity

užití vybraných prostředků bude v režii vedení knihovny, které samo nejlépe ví, jak peníze smysluplně použít. Lze předpokládat, že většina financí bude investována buď do zprovoznění budovy, ve které knihovna sídlí, nebo se vzhledem k rozsahu škod použije na přestěhování knihovny do budovy nové. Primárním cílem tedy v tuto chvíli není doplnění samotných knih, ale především zajištění prostoru, kam je bude možné umístit. Kromě nejn nutnějších rekonstrukčních prací je možno peníze ze sbírky využít i na nákup a opravy vybavení a nábytku knihovny a v neposlední řadě i na opravy zachráněných knih a nákup knih nových.

Příspěv může kdokoli, a to buď v hotovosti do sbírkových pokladniček (v knihovnách Filozofické fakulty UK, v knihovně v Celetné ulici nebo na náměstí Jana Palacha a v Knihovně společenských věd T. G. Masaryka v Jinonicích) nebo převodem na účet. Bližší informace včetně průběžných informací o plánovaných akcích naleznete na:

— www.pomozmeknihovne.cz

— www.facebook.com/pomozmeknihovne.

KLÁRA RÖSSLEROVÁ

| Klara.Rosslerova@ff.cuni.cz

TOMÁŠ VEJVODA

| Tomas.Vejvoda@ff.cuni.cz

Abeceda komiksu pro čtení i tvoření

Foto: Ladislav Svatoš

O komiksu se musíme umět domluvit, ať už ho chceme číst, diskutovat o něm či ho tvořit. A k takovému zaobírání se komiksy potřebujeme kupu nových slov či výrazů, jejichž obsah nabývá v souvislosti s komiksem nových významů. V článku si opět neklademe cíle vědecké, takže budeme volit slova používaná a snadno pochopitelná na úkor přesnějších, leč hůře srozumitelných termínů odborných.

Pole, rámeček

Základem komiksu je rozkreslení příběhu či akce do po sobě jdoucích polí, mnohdy ohraničených černým rámečkem. **Sekvence** neboli posloupnost obrázků v polích je nejtypičtější komiksovým projevem. Prohlíží se zleva doprava, odshora dolů. Pokud se autoři rozhodnou změnit návaznost polí oproti zavedeným postupům, přidává výtvarník šipky, které čtenáře na správné pořadí navedou.

Velikost polí ani tvar nemusí být shodné, rámečky se mohou částečně překrývat. Čtenář je může vnímat obdobně jako filmové záběry, často se střídá pohled na celek s detailem. Vedle sebe se mohou odehrávat dvě dějové linie či odvíjet dvě časové roviny. Čtenář si musí aktivně propo-

jovat po sobě jdoucí pole, představovat si a přemýšlet, co zůstalo „mimo záběr“.

— Strip

Vodorovný pás polí, často tři až pět, se kterým se běžně setkáváme v novinách či časopisech. (Asi nejznámější stripy na světě píše a kreslí Jim Davis a vycházejí už čtyřicet let. Ano, mluvíme o proslulém líném kocouru Garfieldovi.)

— Stránka

Většinou tvořená třemi až čtyřmi stripy. V časopisech často komiksy vycházejí na pokračování a jeden díl bývá rozložen na jednu stránku. Pokud komiks vzniká na větší ploše, počet polí na stránce může být velmi proměnlivý. Například úvodní strana příběhu může být jen jedním polem.

— Kreslený vtíp

Většinou jednopolíčkový výjev, který využívá bubliny, aby něco vtipně vystihl či zesměšnil, v zahraničí se nazývá cartoon.

Text napsaný v komiksu

Přestože existují komiksy bez textu, pro většinu komiksů je typická kombinace obrazového vyprávění a textu, u kterého převažuje přímá řeč. Text může být napsaný ručně či vsázený vhodným fontem. Převažuje kurzivní bezpatkové písmo, mnohdy je text tvořený výhradně velkými písmeny.

Bubliny jsou prvním prvkem, který každého v souvislosti s komiksem napadne. Existuje nespočet způsobů, jak bubliny výtvarně pojmout, nicméně vždy se rozlišuje pět způsobů zápisu textu:

— Bublina mluvící

Promluva je nejčastěji umístěna do oválné bubliny se zobáčkem, který míří k ústům hovořící postavy. Těchto promluvočných bublin může být víc a mohou být pospojovány jako korálky na provázku. Pokud spolu postavy hovoří, bývají jejich promluvy v bublinách uspořádaných cik cak. Čtenář bubliny v jednom poli čte opět v pořadí zleva doprava a odshora dolů.

— Bublina myslící

Obláček vznášející se nad hlavou postavy, ke kterému často vedou bublinky vycházející z temene hlavy. Obsahuje vnitřní hlas, tedy to, co si postava jen myslí.

— Bublina křičící

Pokud postava křičí, může být hlasitost a emočnost zvýrazněna ostrými výběžky bubliny, která pak připomíná hvězdičky. Často je font větší a odlišuje se od textu běžných promluv či je pozadí barevně zvýrazněno.

— Zvuk

Pokud jsou citoslovce umístěna v křičících bublinách, ale původcem zvuku není postava, chybí bublině zobáček.

— Vyprávěč

Malý rámeček s textem umístěný v poli či pod polem obsahuje text vyprávěče, který popisuje, co se děje. Většinou jsou zde souvislosti, které by bylo obtížné či zdlouhavé vyjádřit obrazově nebo v přímé řeči. Například upřesňuje, kdy a kde se děj odehrává, či propojuje jednotlivé části příběhu.

Foto: archiv autorů

Momentka z dílny Kláry Smolíkové o komiksu v Městské knihovně Petra Bezruče v Opavě

Pro lepší pochopení, proč znát význam jednotlivých druhů bublin, je vhodné dodat, že veškeré komiksy na světě používají právě tyto druhy. Tedy ať čtete komiks frankofonní, angloamerický či japonskou mangu, hravě rozpoznáte způsob mluvy jednotlivých postav.

Texty v pozadí komiksu

Přestože jsou komiksy textově střídme, autor komiksu popíše papírů hromady. Komiks totiž, podobně jako film, vzniká na základě scénáře, který obsahuje nejen text bublin, ale i podrobný popis scén. V podstatě je každý obrázek v rámečku podrobně popsán, včetně pohledu na hrdinu či objekt (detail, polodetail...). Scenárista musí výtvarníkovi co nejvíce přiblížit svou myšlenku. **Scenárista** tedy nevymýšlí jen děj, ale i jeho rozvržení na stránku a do jednotlivých polí, mnohdy přidává poznámky i o zvoleném záběru. Není neobvyklé, že předkreslí rozvržení do tzv. storyboardu.

Obrazové prostředky

Kreslíř je plnohodnotným spoluvůrcem, který scénář dotváří, vdechuje mu život. Na základě textového rozpisu scén volí výtvarné pojetí, do kterého vkládá svou vizi, svůj pohled na příběh. V rámci jednoho komiksového příběhu se kupříkladu může měnit výtvarná technika, střídát pasáže černobílé a plnobarevné. Výtvarná složka vypráví příběh a kóduje ho do celé palety obrazových znaků.

V komiksu je tedy nezbytné, aby se čtenář naučil číst obrazové znaky a rozuměl jejich zakódovanému významu:

— Piktogram

Nejznámějšími obrazovými značkami je žárovka zastupující nápad, srdce ukazující zamilovanost, blesk naznačující rozčilenost. Srozumitelným symbolem je i samostatně použitý vykřičník či otazník. Piktogram je obrazový znak, který by měl být srozumitelný každému. To však neznamená, že se jejich významu nemusíme učit. Asi nejznámějšími a nejrozšířenějšími piktogramy jsou dopravní značky. Musí jim rozumět všichni řidiči, tím, že nejsou vázané na jazyk, jsou srozumitelné bez ohledu na znalost jazyka, dokonce i bez ohledu na znalost písma. Dalším příkladem piktogramu je panáček a panenka na WC. Najdete je všude.

— Speed-lines a motion-lines

Čáry naznačující pohyb mohou být za postavou, která utíká, mohou vycházet z hlavně pušky, ze které se vystřelilo, či „viset“ nad jablkem, které spadlo ze stromu. Výtvarník může pomocí tzv. speed-lines nakreslit i vůni linouc se z hrnku kávy či třeba hrdinu, kterému je zima, až se chvěje. Tyto čáry tvoří dynamiku obrazu, která je doménou komiksového ztvárnění.

— Typografie

Způsob, jakým bylo něco vyřčeno, či charakter a intenzitu zvukového efektu může kreslíř pojetím zcela odlišným písmem, které je nedílnou součástí obrazového vyznění pole.

— Výrazy

Vzhledem k tomu, že nelze popsat uvozovacími větami, jak postavy mluví, ani jejich promluvy přiblížit intonací, kterou slyší divák filmu, tíha emocí spočívá na výtvarném pojetí. Vypjaté výrazy tváře či výrazná gesta patří k charakteristickým prvkům komiksu.

— Postava

Znárodnění hlavních postav daleko více pracuje s výraznými tvarovými a barevnými prvky, které hrdinu odlišují od ostatních (účes, plášť, atribut apod.).

— Barevnost

Komiks může být samozřejmě černobílý, v případě barevných komiksů se setkáváme s důležitou rolí barvy jako symbolu, prvku, který dokresluje atmosféru či výraz.

Komiks je svébytné umění. A na prostředcích, které používá jako běžnou součást svého vyprávění, je to velice dobře znát. Kombinuje výtvarné umění, literaturu a originální grafiku. Má svá pevná pravidla. S těmi hlavními jsme se seznámili v tomto díle seriálu. Právě díky nim je toto dynamické obrazové vyprávění přístupné všem čtenářům, začínajícím i pokročilým. A vlastně i předčtenářům. Právě tahle vlastnost komiksu je prostě kouzelná.

JIŘÍ W. PROCHÁZKA

| jirka.walker28@gmail.com

KLÁRA SMOLÍKOVÁ

| klara.smolikova@tiscali.cz

Co pro vás připravujeme...

- Otevřený software mýtu zbavený – implementace
- Hudební knihovnictví
- Konference *Periodika v minulosti a současnosti* na Slovensku
- Třinácté setkání zástupců venkovských knihoven v Hroznětíně
- Kongres básníků v Mexico City a básnický festival v Athénách
- Spolklá mě knihovna – nová kniha o knihovnách a další materiály.

Zavazuje nás
a vážíme si toho,
že jste našimi
čtenáři.

Psalo se jinde

Podklady jsou čerpány z databází Anopress a KKL.

Biblioterapie léčí čtením. Rodina a škola. 2017, roč. 64, č. 7, s. 5. ISSN 0035-7766.

Příspěvek stručně popisuje obor biblioterapie, čím se zabývá, jak se aplikuje. Dále popisuje kladné účinky četby a rozdíl mezi čtením, poslechem rozhlasu a sledováním televize.

ZAVŘELOVÁ, Monika. Pětina Čechů nepřečte za rok ani jednu knihu. Mladá fronta DNES, č. 219 (20170920), s. 10. ISSN 1210-1168.

Článek popisuje průzkum agentury IPSOS. Průzkum zpracovala agentura na objednávku projektu *Čtení pomáhá* (zakladatel projektu Martin Roman). Článek uvádí výsledky průzkumu na vzorku asi 1000 respondentů, všimá si rozdílů mezi čtecími návyky mužů a žen, počtů přečtených knih, období, kdy čteme nejméně aj. Poslední část příspěvku se věnuje dětskému čtenářství (motivace dětí k četbě, období, kdy čtou nejvíce,...).

DOLEŽALOVÁ, Denisa. Ostravské knihovny připravily svůj festival. Právo: severní Morava a Slezsko, č. 214 (20170914), s. 15. ISSN 1211-2119.

Autorka informuje o prvním ročníku Festivalu ostravských knihoven. Účastní se ho tyto instituce: Moravskoslezská knihovna v Ostravě, Městská knihovna Ostrava, Knihovna Galerie výtvarného umění, Knihovna Ostravské univerzity, Knihovna Ostravského muzea, Ústřední knihovna Vysoké školy báňské a ekonomické fakulty. Všechny mají pro návštěvníky nachystány zajímavé akce. Cílem festivalu je přilákat nové čtenáře i osvětlit veřejnosti činnost knihoven samotných.

FUKSOVÁ, Jana. Život plný knih: vesnický učitel je psal i půjčoval. Mladá fronta DNES – Zlínský kraj, č. 186 (20170812), s. 18. ISSN 1210-1168.

Historický seriál Mladé fronty DNES (31. díl) je věnován známé knihovnické osobnosti – Bedřichu Beneši Buchlovanovi. Jsou zde uváděna životopisná data, ale také jeho profese: učitel, básník, bibliofil, redaktor časopisu, spisovatel, knihovník. Také je zde vysvětlena jeho přezdívka „Buchlovan“. Hodně je citováno dílo Pavla Portla *Bedřich Beneš Buchlovan – známý neznámý* (vy-

dáno v roce 2005). V poslední části se popisuje jeho činnost související s knihovnou v Uher-ském Hradišti, kde pracoval až do roku 1950. Tato instituce nese od roku 1992 jeho jméno.

TRÁVNÍČEK, Jiří a Petr NAGY. Žádná kniha, ani ta sebehorší, není ztrátou času. Literární noviny: příloha Interview. 2017, č. 10, s. 4. ISSN 1210-0021.

Rozhovor s literárním vědcem prof. PhDr. Jiřím Trávníčkem, M.A., o čtení, čtenářství, domácích knihovnách, internetové, rozhlasové, televizní generaci aj. V rozhovoru se zvláštní pozornost věnuje dětskému čtenářství, důvodům, proč jakákoliv četba je lepší než žádná, četbě nejen knih, vzniku, průběhu a závěrům jednotlivých výzkumů čtenářství, práci na jednotlivých publikacích (například *Knihy a jejich lidé, Česká čtenářská republika*).

VELEK, Luboš a Robert OPPELT. 80 let čekání na knihovnu TGM. Mladá fronta DNES, č. 214 (20170914), s. 6. ISSN 1210-1168.

Rozhovor s ředitelem Masarykova ústavu a Archivu Akademie věd PhDr. Lubošem Velkem, Ph.D., o knihovně Tomáše G. Masaryka, osudu knih z jeho sbírek, možnostech bádání ve fondech zanechaných TGM, zpracování těchto fondů (knihy, korespondence, předměty aj.), o otevření nové budovy – sídla archivu i knihovny, dále o projektu katalogizace knih schváleném vládou, akcích ke 100. výročí vzniku republiky atd.

KLEPÁČ, Vladimír. Pro slepého syna vytvořil ozvučený portál. Právo: zpravodajství, č. 227 (20170930), s. 3. ISSN 1211-2119.

Příspěvek popisuje internetový portál Friendly-Vox (<https://cz.friendlyvox.com/fvapp-1.860.1/mvc/zeni-google-chrome>), který vytvořil Vladimír Jareš (majitel společnosti TurboConsult) pro svého nevidomého syna. Internetový portál byl oceněn Nadačním fondem Českého rozhlasu (projekt *Světluška*) a je možné ho využít nejen při četbě knih, ale i běžných dat na internetu. Dále zde popisuje další možný rozvoj tohoto portálu a přínos pro knihovny.

Před 160 lety, **3. 12. 1857**, se narodil **Joseph Conrad** († 1924), anglický spisovatel polského původu. Pocházel z polské zemanské rodiny, v dětství osiřel a stal se námořníkem. Později sloužil u britského obchodního loďstva a získal britské občanství. Psaní se začal věnovat v roce 1894, kdy se po vážné nemoci usadil v Anglii. Ačkoliv se anglicky začal učit až ve dvaceti letech, svá díla psal vynikající angličtinou s vytříbeným stylem. Debutoval v roce 1895 románem *Almayerův vzdusný zámek*, po němž následovala např. slavná novela *Srdce temnoty* (volně adaptovaná F. F. Coppolou v proslulém filmu *Apokalypsa*) či romány *Lord Jim*, *Nostromo*, *Tajný agent*, *Náhoda*, *Vítězství*, *Před očima západu*, *Hranice stínu*, *Zlatý šíp* či *Únik*. Mnoho děl bylo zfilmováno a většinu Conradových románů známe i z českých překladů.

Před 120 lety, **9. 12. 1897**, zemřel český spisovatel **Josef Svátek** (* 1835), autor barvitých historických románů, např. *Paměti katovské rodiny*, *Mydlářů*, *Železná koruna*, *Pád rodu Smiřických* či *Tajnosti pražské*.

Před 30 lety, **15. 12. 1987**, zemřel český prozaik **Bohumil Říha** (* 1907), autor dětských próz *Honzíkova cesta* či *Divoký poník Ryn* a románů *Doktor Meluzin* či *Předem mnou poklekni*.

Před 100 lety, **16. 12. 1917**, se narodil anglický spisovatel **Arthur C. Clarke** († 2008), jeden z nejvýznamnějších autorů sci-fi a vědeckopopulární literatury, autor proslulého díla *2001: Vesmírná odysea*, zfilmovaného režisérem Stanleyem Kubrickem; kniha má další dvě pokračování *2010: Druhá vesmírná odysea* a *2061: Třetí vesmírná odysea*; dále napsal např. knihy *Rajské fontány*, *Zpěv vzdálené země*, *Oceánem hvězd* či trilogii *Setkání s Rámou*, *Návrat Rámy* a *Zahradu Rámy*.

Před 130 lety, **17. 12. 1887**, se narodil a před 60 lety, **14. 12. 1957**, zemřel **Josef Lada**, český malíř, ilustrátor a karikaturista, autor moderních pohádek, próz a veršů pro děti. Ve výtvarné tvorbě kombinoval rysy lidového baroka s mánesovsko-alšovskou tradicí. Vyšel také ze secesní stylizace a vytvořil obraz typické české vesnice, kde spojil humor s idealizujícími prvky.

Vytvořil množství ilustrací k dílům pro dospělé i pro děti – ilustroval např. knihy Havlíčka Borovského, Erbena, Basse, Seiferta či Hrubína, neodmyslitelně je však spjat především s Haškovými *Osudy dobrého vojáka Švejka*. Převyprávěl Ezopovy bajky a napsal knížky *O kocourkovi Mikešovi*, *O chytré kmotře lišce*, *Pohádky naruby* či *Nezbedné pohádky* a dvě autobiografie: *Vzpomínky z dětství* a *Kronika mého života*.

Před 60 lety, **17. 12. 1957**, zemřela anglická spisovatelka **Dorothy L. Sayersová** (* 1893), autorka oblíbených detektivních románů, např. *Vražda potřebuje reklamu* nebo *Vražda žádá metodu*.

Před 30 lety, **17. 12. 1987**, zemřela belgicko-francouzská spisovatelka **Marguerite Yourcenarová** (* 1903), autorka historických románů *Hadriánovy paměti* a *Kámen mudrců*, novely *Rána z milosti* či autobiografické trilogie *Bludiště světa*; jako první žena se stala členkou Francouzské akademie.

Před 100 lety, **21. 12. 1917**, se narodil německý spisovatel **Heinrich Böll** († 1985), který patřil k předním německým písařím poválečným autorům.

V roce 1972 mu byla udělena Nobelova cena za literaturu. Za druhé světové války sloužil v armádě, po návratu ze zajetí studoval germanistiku, pak pracoval na statistickém úřadě a od roku 1951 se věnoval literární tvorbě. Žil v tehdejší Západní Německu a kritizoval poměry ve východní Evropě včetně tehdejšího Československa, protože u nás nebyla jeho díla po určité dobu vydávána. Publikoval od roku 1947, byl členem Skupiny 47. V roce 1949 se proslavil protiválečnou novelou *Vlak dojel přesně*, po níž vydal romány *Kdes byl, Adame?*, *A neřekl jedině slovo*, *Dům bez pána*, vrcholné romány *Biliár o půl desáté* a *Klaunovy názory*, novelu *Konec jedné služební jízdy*, román *Skupinový snímek s dámou*, novelu *Ztracená čest Kateřiny Blumové* či pozdní román *Ženy v krajině s řekou*. Všechny je známe i z českých překladů.

Před 150 lety, **22. 12. 1867**, se narodil **F. X. Šalda** († 1937), český kritik, literární vědec, prozaik, básník a dramatik, zakladatel a největší osobnost moderní české kritiky; v letech 1928–1937 vydával časopis *Šaldův zápisník*, vyplňovaný vlastními příspěvky.

Portréty archiv autora

Rakouská národní knihovna ve Vídni připravila zajímavou výstavu pro Berlín s názvem *Židé, křesťané a muslimové*. Cílem je ukázat, jak se zobrazují věci víry v různých náboženstvích, upozornit na odlišnosti i společné rysy a dát prostor k zamyšlení, jak a proč vyjadřovat krásu víry. Knihovna využívá ukázky ze starých řeckých, arabských, tureckých a hebrejských rukopisů a popisuje v nich mezikulturní dialog, který probíhal po staletí. Knihy popisovaly konflikty mezi náboženskými skupinami. Jsou zde ukázky z oborů, jako je medicína, astronomie a astrofyzika, které popisují různá náboženství odlišným způsobem. Výstava ukazuje, že mezikulturní dialog neprobíhal jen na úrovni náboženské, ale i na poli vědy. Cílem berlínské výstavy je ukázat, že náboženství a věda dokáže spojit lidi různých postojů. Tvůrci výstavy poukazují na to, že dívat se na to, co vytvářejí vyznavači jiného náboženství, může být jednou z cest, jak mít radost z jinak smýšlejících lidí a těšit se spolu s nimi. Velký důraz se na této výstavě klade také na estetickou stránku jednotlivých starých tisků a rukopisů. Výstava bude v hlavním městě Německa otevřena v prosinci tohoto roku a potrvá do března roku 2018.

(*Österreichische Nationalbibliothek Magazin* – Nr. 1, Juni 2017, s. 19)

Akademické knihovny v subsaharské Africe se snaží podporovat otevřený přístup k vědeckým informacím v Ghaně, Nigérii, Tanzanii a Ugandě. Čtyři knihovny se ve společném projektu snažily zjistit úroveň účasti na vědeckých a výzkumných činnostech svých univerzit, identifikovat strategie používané při marketingu otevřených vědeckých platform a vyčíslit problémy, které brání úspěchu otevřené vědy v těchto zemích. Projekt má za cíl posoudit význam akademických knihoven v subsaharské Africe. Jedním z jeho výstupů bylo zjištění, že zde existuje málo vědeckých časopisů, které jsou přístupné v akademickém prostředí. Univerzitní knihovny se snaží zpřístupnit v digitální podobě diplomové i dizertační práce, odborné články či výstupy z konferencí, ale o tuto formu je malý zájem. Knihovny bojují se zajištěním stabilních dodávek elektřiny a nespo-

lehlivou internetovou konektivitou. I přes tyto překážky se snaží zavádět v akademickém prostředí pravidelné semináře o vznikajících technologiích a posílit společné konsorcium knihoven jako platformu umožňující sdílet intelektuální produktivitu svých členských zemí. Oblast poskytování informačních služeb se výrazně změnila i v této oblasti Afriky. Knihovny se přeměnily ze správců informačních zdrojů v producenty informací. Je nutné přehodnotit způsoby využívání inovací při zlepšování vědecké komunikace a sdílení znalostí. Knihovníci díky celoživotnímu vzdělávání zvyšují svou odbornost a odstraňují bariéry v oblasti přístupu k informačním zdrojům v univerzitách napříč Afrikou.

(*IFLA Journal* – Volume 43, Number 3, October 2017, s. 242–255)

Slovenská ilustrace patřila vždy v ilustrátorském světě k nejlepším. Byla zde vybudována silná tradice a Slovensko má dodnes mnoho oceňovaných ilustrátorů. Knižní ilustrace, zvláště v oblasti literatury pro děti, je komunikačním bezbariérovým jazykem. Proto mají tito ilustrátoři daleko větší šance prosadit svůj talent i v mezinárodním kontextu. Při listování českými knihami z posledních let lze objevit mezi ilustrátory mnoho slovenských jmen střední a mladší generace. Střední generaci reprezentují Miloš Kopták, Peter Uchnár, Juraj Martiška a Ľuboslav Paľo. K slovenským autorům mladé generace, kteří se prosadili na českém knižním trhu, patří například Martina Matlovičová-Králová, Katarína Gasko, Katarína Ilkovičová, Zuzana Bočayová-Bruncková, Katarína Macurová, Daniela Olejníková, Tomáš Klepoch a další. Seznam slovenských ilustrátorů českých knih se stále rozšiřuje, slovenský ilustrátorský rukopis zanechal v české produkci výraznou stopu a je vnímán velmi pozitivně. Asociace ilustrátorů (ASIL) na Slovensku se snaží sdružovat a prezentovat primárně mladé umělce, kteří nemají příležitost prosadit se v silné konkurenci komerčního tlaku. Jejím zakladatelem Miloš Kopták je i nositelem českého ocenění za nejlepší ilustraci *Zlatá stuha*.

(*KNÍŽNICA* – 2017, ročník 18, číslo 2, s. 63–71)

KNHOVNICTVÍ

Teorie. Řízení a organizace

■ DVORKINA, Margarita Jakovlevna. Teorija i istorija bibliotečnogo dela: izbrannyje stat'ji. [Teorie a dějiny knihovnictví: sborník.] Moskva: Paškov dom, 2015. 2 svazky (450; 462 stran). ISBN 978-5-7510-0600-6 (část 1) *Kf* 40.602

ISBN 978-5-7510-0601-3 (část 2) *Kdb* 40.603

■ JOHANSEN, Carl Gustav. Staff-less libraries: innovative staff design. [Knihovny neobsazené personálem: inovativní návrh.] Cambridge, MA: Chandos Publishing, an imprint of Elsevier, 2017. vi, 175 stran: ilustrace (některé barevné). Chandos information professional series. ISBN 978-0-08-101923-8 *Kf* 40.497

■ LERNER, Fred. The story of libraries: from the invention of writing to the computer age. [Příběh knihoven: od vynálezu písma do věku počítače.] Second edition. New York; London: Continuum, 2009. x, 249 stran, 16 nečíslovaných stran obrazové přílohy: ilustrace, faksimile. ISBN 978-0-8264-2990-2 *Kd* 40.543

Architektura knihoven

■ DEYRUP, Marta Mestrovic, ed. Creating the high-functioning library space: expert advice from librarians, architects and designers. [Vytvoření vysoce funkčního knihovního prostoru: odborné rady pro knihovníky, architekty a designéry.] Santa Barbara, California; Denver, Colorado: Libraries Unlimited, an imprint of ABC-CLIO, 2017. xv, 158 stran: ilustrace. ISBN 978-1-4408-4058-6 *Aaa* 40.621

■ Přístavba knihovny v Rožnově pod Radhoštěm: katalog návrhů architektonické soutěže. Rožnov pod Radhoštěm: Město Rožnov pod Radhoštěm, 2017. 93 stran: ilustrace (převážně barevné), plány. *Aac* 9.945/B

Organizace knihovních fondů

■ SMITH, Kevin L. a Katherine A. DICKSON, eds. Open access and the future of scholarly communication: implementation. [Otevřený přístup a budoucnost vědecké komunikace: implementace.] Lanham; Boulder; New York; London: Rowman & Littlefield, 2017. viii, 329 stran: ilustrace. Creating the 21st-century academic library. ISBN 978-1-4422-7503-4 *Oaagb* 40.533

Úplný přehled novinek najdete na adrese http://ipk.nkp.cz/?page=09_OknPrirustky.htm

■ SOUAL, Laurent. Le livre numérique en bibliothèque: état des lieux et perspectives. [Digitální knihy v knihovně: stav a perspektivy.] Paris: Electre – Éditions du Cercle de la Librairie, 2015. 119 stran. Collection Bibliothèques. ISSN 0184-0886

ISBN 978-2-7654-1477-3 *Oaag* 40.573

Sítě knihoven

■ Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie oraz biblioteki wydzielone Uniwersytetu Warszawskiego w roku 2016. [Univerzitní knihovna ve Varšavě a oddělení knihoven Varšavské univerzity v roce 2016.] Warszawa: Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie, 2017. 47 stran: barevné ilustrace. ISSN 1897-8010 *Tb* 9.935/B

■ Bibliothèques universitaires: nouveaux horizons / sous la direction de François Cavalier et Martine Poulain. [Univerzitní knihovny: nové obzory.] Paris: Electre – Éditions du Cercle de la Librairie, 2015. 311 stran: grafy, tabulky. Collection Bibliothèques. ISSN 0184-0886

ISBN 978-2-7654-1469-8 *Tb* 40.574

■ Výroční zpráva o činnosti a hospodaření za rok 2016. Praha: Knihovna AV ČR, 2017. 71 stran: ilustrace, tabulky. ISBN 978-80-86675-30-5 *Tc* 9.941/B

Služby knihoven

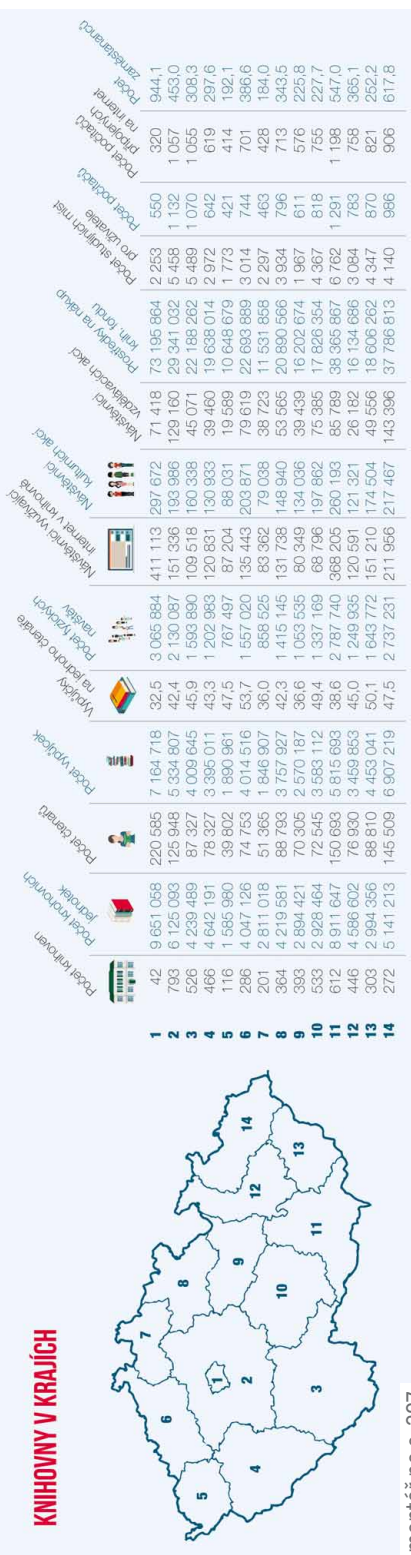
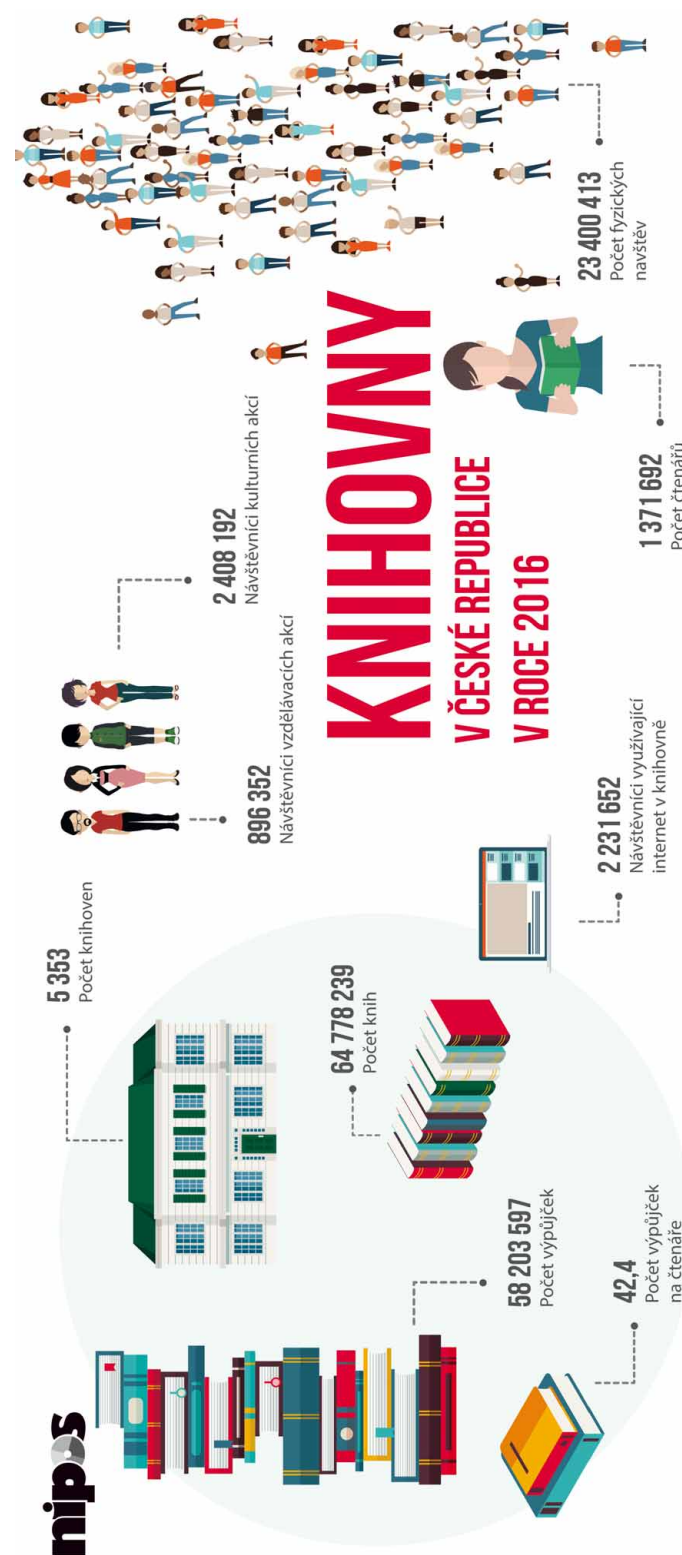
■ MESGUICH, Véronique. Bibliothèques: le Web est à vous. [Knihovny: web je na vás.] Paris: Electre – Éditions du Cercle de la Librairie, 2017. 185 stran. Collection Bibliothèques. ISSN 0184-0886

ISBN 978-2-7654-1521-3 *Sdg* 40.572

■ MICHALAK, Dominika, Izabela KORYT a Jarosław KOPEĆ. Stan czytelnictwa w Polsce w 2015 roku. [Stav čtenářství v Polsku v roce 2015.] Warszawa: Biblioteka Narodowa, 2016. 112 stran: barevné ilustrace. ISBN 978-83-7009-281-8 *SfE* 66477

KNHOVĚDA

■ LANGEROVÁ, Johana. Ilustrovaný slovník knihařské terminologie a termínů používaných v restaurování: anglicko-český, česko-anglický. Praha: Národní archiv, 2015. 102 stran: ilustrace. ISBN 978-80-7469-011-2 *Zfb* 40.413

OČI BRNA

BRNĚNSKÉ
OSOBNOSTI
A OSUDY

www.mzk.cz/oci-brna
www.facebook.com/ocibrnaocibrna
Moravská zemská knihovna
Kounicova 65a
Brno

**... každý měsíc jedno originální dílo, jeden nevšední osobní příběh
v textech i v obrazech a v řadě zajímavých doprovodných akcí...**

Od března 2015 připravuje Moravská zemská knihovna v Brně cyklus výstav Oči Brna. Díky němu dostávají svůj prostor nejen osobnosti známé a oblíbené, ale také osobnosti pro rozvoj Brna významné, i když často již pozapomenuté. Jednotlivé výstavy doprovází další zajímavé akce – odborné přednášky, autorská či scénická čtení, maratony čtení, promítání filmů, dokumentů či divadelních záznamů, slavnostní vernisáže nebo návštěvy zajímavých architektonických objektů. Mezi dosud připomenutými jmény převažují spisovatelé (J. Zahradníček, Z. Rotrekl, M. Reiner, L. Kundera, S. Richterová, A. Goldflam, R. Musil, E. Kilianová), nechybí však ani představitelé dalších uměleckých oborů (L. Šuleřová, K. Höger, P. Oslzlý, B. Fuchs, Ludwig Mies van der Rohe, Z. Zouhar, J. Sehnal ad.).

Rok 2018 přinese měsíce věnované

**Hugo Hassovi
Adolfu Loosovi
Františce Stránecké
Hynku Bulínovi
Františku Richterovi
Osvaidu Chlubnovi**

**MORAVSKÁ
ZEMSKÁ
KNIHOVNA**

